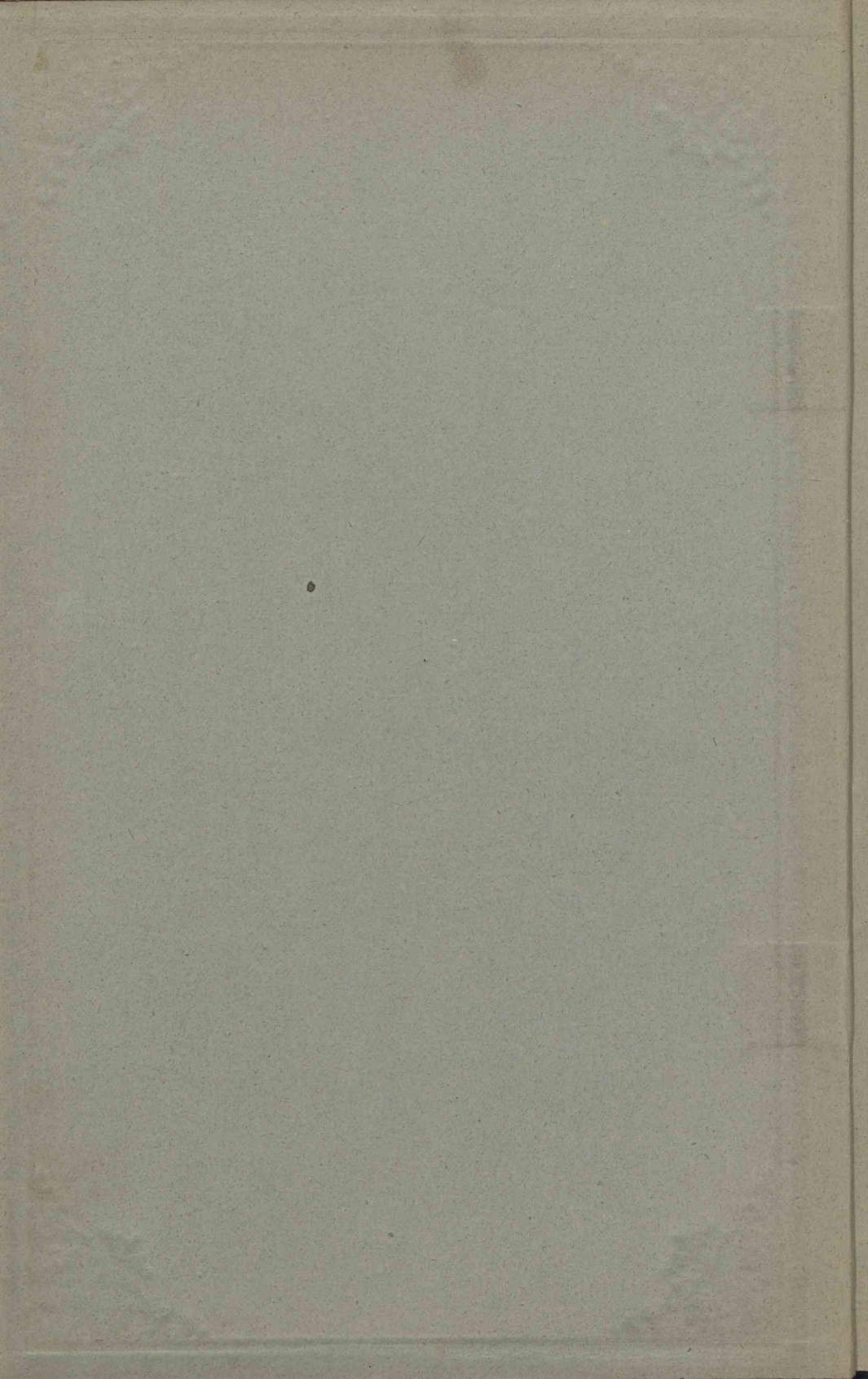

GÜNTHER MIHÁLY:

Az ipari és gyári alkalmazottak betegség
esetén való segélyezése a magyar korona
országaiiban.

Kolozsvár, 1901.,

Diss. A 89

Diss.

A 89

Erk. 1901 júníus 20-úin

10-333-1900/i
j. R. 52.

Birglastra Riisatill:

Negrs St. Písitorgi Chor' ei

St. Valpi Gæbrer ry. r. tanaar uraknuell
Könnswarth, 1901 júníus 20-úin

St. Jaack
e. r. dethan

Elfgastor
St. Písitorgi Chor'
Elfgastor. St. Valpi

Az ipari és gyári alkalmazottak
betegség esetén való segélyezése
a magyar korona országaiiban.

Günther Mihály
pécsi kereskedelmi és iparkamarai
fogalmazó

államtudományi tudori értekezése.

Diss. A 89

A társadalmi politika'nak ez idő szerint kétségben kívül egyik legfontosabb ága a munkásvédelem. A gazdasági és politikai viszonyoknak a XVIII. század utolsó évtizedeitől kezdve nagy mértékben megindult átalakulása, különösen pedig a gyáripari üzemnek rendkívüli fejlődése, a gépiparnak fokozatos és folytonos haladása, a munkának és a tőkének különválása — igaz ugyan, hogy mindezek az emberiségnek úgy anyagi, mint szellemi gyarapodására is lényegesen befolytak, e mellett azonban — eddig ismeretlen, oly állapotokat is hoztak létre, amelyek sok erkölcsi, politikai, gazdasági viszonyoknak és bajoknak váltak kútforrásaivá.

A munkaadó és munkásai között eddig hosszú időtökön keresztül fennállott barátságos, patriarchalis viszony a tőkének és munkának különválásával ugyanezek felbomlott; két teljesen különböző, sőt ellentétes érdekű társadalmi csoport keletkezett, a melyek közül a tőkéés osztály egyre jobban felülkerekedvén, mint önálló, független osztály végre teljesen magához ragadta a vezető szerepet, míg a munkás osztály, különösen legveszedelmesebb versenytársának, a gépnek, mind nagyobb tért hódította folytan egyre alárendettebb és függőbb viszonyba jutott, sőt munkaerjét csak kedvezőtlen feltételek mellett örvényesíthetvén, e mellett egészségi, lakási viszonyai is mind rosszabbra fordulván, itt-ott olyan inségbe és nyomorba jutott, hogy szinte úgy látszott, mintha ez az átalakulás az emberi segnek egy jó részét természetes életfeltételeitől is megfosztotta

volna.

Az előbbeni patriarchalis, barátságos viszony ilyen formán ellenséges viszonynyá vált; a munkás osztály súlyos és alárendelt helyzeté miatt elégedetlenkedni kezdett; a munkaadók és munkásaik között szelídülések keletkeztek és jöttek napirendre, végre is mindezek magukra irányítván a közfigyelmet, keresni kezdték az előállott bajok és visszaesszágok orvosságát, megszületett a munkáskérdés. Kiváló nemzeti gazdaságosok és tudósok foglalkoztak e új fogalomnak tanulmányozásával és meghatározásával, s a századlis kérdés megoldási módját illetőleg egész iskolák keletkeztek. A kérdés az: miként lehetne az alsó s vagyontalan (legnagyobb részt bormunkás) osztályoknak, szemben a tőkés és vállalkozói osztállyal való (sok tekintetben független s kedvezőtlen) helyzetét megjavítani, s egyúttal az ember méltóságához illő kulturái lét-jövedelmeiben való részesedések előfeltételeit létesíteni?**)

Merre vezetne tulajdonképeni tárgyunktól, ha figyelemmel akarnók kísérni a kérdés megoldására felmerült eltérő és ellentétes véleményeket. Végre is sikerült megállapítani azt, hogy a mai ipari társadalomnak megfelelő rendet megteremtési sem az egyének, sem azoknak szabad egyesületei nem volnának képesek, ehhez igénybe kell venni okvetlenül az államnak szervező erejét is.**)

Mindenek előtt azonban meg kellett még állapodni az iránt is, hogy tulajdonképen melyek azok a feladatok, a melyeknek

*) Kautz: Nemzeti gazdaságtan II.

**) Tódes: Társadalmi gazdaságtan II.

ellátása tekintetében igénybe lehet venni az államnak és társadalomnak szervező erejét, s melyek azok a kötelezettségek, a melyeknek az állam által való ellátása nemcsak a humanizmus altruistikus elvei alapján követelhető meg, hanem egyúttal az államnak és társadalomnak politikai kötelessége is. E társadalmi kérdés még ma is állandó vitatkozások tárgyja; de bizonyos az, hogy föltétlenül körébe tartozik a munkások testi épiségének megóvása; a munkásoknak ellátása keresetképtelenségük idején és életük szükségleteinek lehető biztosítása.

Iaz államok felismervén a bajt, a hosszú küzdelem és tapogatózás után, lassanként kibontakozott elvek alapján egymásután hozzáálltak a munkához, hogy megalkossák törvényeiket a munkásvédelem érdekében. Belátták az államok, mint ezt a munkásoknak háleset ellen való biztosításairól szóló német törvény indokolása is kijelenti: „hogy az állam segélyre nagyobb mértékben szoruló tagjairól gondoskodjék, és nemcsak a humanitásonak és a kereszténységnek kötelessége, a melynek át kell hatnia az állami intézkedésekre, hanem egyik követelménye az államfenntartó politikának is, a melynek arra kell törekednie, hogy a nép biztonságosan szétváljon is, — a melyek egyúttal a legrosszabbak és a legkevésbé művelték, tápláltassék ama tudat, hogy az állam nemcsak szűkeges, hanem jótehető intézmény is. E népből meg kell őket győzni, látható, kivétel nélkül, előnyök által, a melyekben törvényhozási intézkedések útján részesíthetnek, arról, hogy az állam nem egy, puostán a társadalom jobb helyzetű osztályainak

védelmére feltalált, hanem saját szükségleteiket és érdekeiket szolgáló intézetnek tekintendő." *

A munkásvédelem érdekében munkásjogi látozt törvényes intézkedések meghozatalában az államok nem követték bizonyos logikus sorrendet. Mindegyik állam más és más ágát a munkásvédelem általános körének, tartotta első sorban megoldandónak. Egyáltalában a munkásvédelem elveinek megvalósítása oly feladat, amely a legnehezebb törvényhozási alkotásokhoz tartozik; mutatja ezt azoknak az államoknak példája, amelyekben, mint uttorók léptek fel. *)

A nyugot-európai kultúra államok legtöbbje alkotott már a munkásvédelem érdekében munkásvédő-, gyári-, vagy ipartörvényeket; újabban Németország példájára Ausztria, majd utána Magyarország az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezéséről intézkedtek törvény által; egyik másik állam a munkásoknak rokkant- és agghor biztosításáról is gondoskodott már (Németország), úgy kötelezővé tette a munkásoknak baleset esetén való biztosítást is (Németország, Ausztria, Svájc), hasonlóképen némely államnak a vasárnapi munkaszünetet elrendelő törvényei is a munkásvédelem érdekeit szolgálják.

*) Földes: Társadalmi gazdaságtan II.

I.

Az ipari alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezése tulajdonképen a német csehrendszerekben találja meg kezdetleges alakját. Ezek a csehek, hasonlóképen a kereskedők grémiumai, ugyanis egyéltől teendőik ellátása mellett tagjait, — mestereket és segédekét, — betegségük esetén segélyezték és átlétegetésükről is gondoskodtak a csehek, a grémium költségein. A csehek mintájára azután a XIX. század elején az egyes német államokban magán egyesülés útján a gyári munkások részére is kezdtek ilyen segélyező pénztárakat alakítani; a gondolkodó emberek ugyanis hamarosan rájöttek arra, hogy legjobban sújtja a betegség a munkásnépet, különösen a gyári munkást, a mely csak annyit keres a legtöbb esetben, a miből egyik napról a másikra szüntesen megélhet és csak ritkán tehet abból felre is valamit, a betegség idején keresetétől megfosztva, hármások meg nem segítik, családostul nyomorog, éhezni, elpusztul.

A betegség esetén való segélyezés fontosságának ilykorán való felismerése lehetővé az oká annak, hogy Európaiban Németország lett az első, a mely a munkásoknak betegség esetén való segélyezéséről törvényben is gondoskodott. I. Bismarck német császár 1881. évi november hó 17-én a birodalmi gyűlésben intézett üzenetében kimerítő programját adta a kötelező munkásbiztosításnak, s ennek alapján már az 1883. évben létre is jött a törvény (1883. június 13.), mely a biztosítási

kényszernek behozatalával egy csapásra gondoskodott mindenkőről, a ki a munkás-össztályhoz tartozik, míg annak előtte, amikor a munkás betegséghelyeséről ily kényszert tartalmazó törvény egyáltalában nem intézkedett, betegsége esetére való biztosításuk a munkásoknak saját belátásukra, elhatározásukra volt bízva, a minek eredménye természetesen nem is lehetett egyéb, mint hogy az ily biztosítást igénylőknek fele sem tartozott valamely betegséghelyő pénzátvételébe. Az 1892. évi április 10-iki novella (életbe lépett 1893. évi január hó 1-én), hogy a betegséghelyes törvényt az időközben megalkotott egyéb munkásvédelmi törvényekkel (baleset-, rokkant-, nyugdíjbiztosítási törvények) lehető összehangolatba hozza, a biztosításra kötelezett és a biztosításra jogosult egyének körét még inkább kiterjesztette.

A német törvény alapján létesültek azután az osztrák (1888. márczius 30-iki törvény, módosítva az 1889. április 4-iki törvény által) és a magyar betegséghelyes törvényhozási intézkedések, s ezek nyomán ma már Európának csaknem minden kultúraállama foglalkozik a kérdésnek megoldásával.

Törvényen alapuló rendelkezések nélkül is voltak azonban hazánkban már előbb is betegséghelyő egyesületek. Így már 1870-ben megalakult az „Általános munkás- és rokkant betegséghelyő pénzátvétel”, a mely még ma, megcsontított minőségben és működése körének megsemmisítése mellett is, egy jó nagy kontingenset (1898. december 31-én 54,895 egyént) egyesíti magában a munkásoknak. 1879-ben a vasutak is alakítottak munkásaik számára segélyegyleteket, hasonlóképen az állami dohánygyárak is gondoskodtak munkásaikról azok betegsége esetén, s mindezeket megelőzték a bányamunkások

bányatársulatai, a melyeknek hasonlóképen az volt a rendeltetéseik, hogy a bányamunkások azokból betegségük esetén segélyt tessenek.

Az ország kormányza előtt sem volt ismeretlen a segélypénztárak létesítésének szükségessége. Mint már az 1884. évi ipartörvény indokolásából láthatjuk, kormányunk is tanulmányozta már e kérdést, mint „egyikét a ma kérdéseinek, a melyek újabb időben nemcsak az irodalmat, de a külső-belső államok nagy államférfiait és törvényhozásait is élénk foglalkoztatják.”

Az első törvénybeli rendelkezést az ipari munkások betegsegélyezésére vonatkozólag az 1884. évi ipartörvényünk tartalmazta hazánkban, de már ennek meghozatalakor terbe volt véve egy külön, erről szóló törvénynek is megalkotása. Ezen ezért az 1884. évi XVII. t. cz. még nem is tette kötelezővé a segélypénztárak létesítését, csak az irányadó elvet állította fel, hogy „az ipartestület célja... d) hogy segélypénztárak létesüljenek” (126. §.), s „addig is, míg általában a segédek és gyári munkások segélyezési ügye külön törvény által rendezetik,” a testületek kebelében segélypénztároknak létesítését a békeltető bizottságok segédtagjainak választására összehívott gyűlésen a segédek többsége határozhatja el; a pénztár alapszabályait ezen határozat alapján a békeltető bizottság összes iparos és segédtagjai állapítják meg az e végből az iparhatósági biztos által összehívott és elnökléte alatt megtartandó üléseken; az alapszabályokban meghatározandó:

a) mily pénzekből és járulékokból alakíttatik a segély-

pénztár;

b) mely esetekben van a segédnek igénye segélyre;

c) mi a segély legnagyobb mértéke, amelyre a segédnek igénye van;

a segédektől követelhető hozzájárulás nem lehet nagyobb, mint heti bérük 3%-a, ezt a hozzájárulást az iparos szedi be és szolgáttatja be hetenként a pénztár számára; segédek után a segélypénztárhoz az iparos is tartozik hozzájárulni, ennek összege azonban a segédre nézve megszabott járuléknak $\frac{1}{3}$ -ad részét meg nem haladhatja; hogy továbbá összebeszélés folytán bekövetkezett munkasszünetelés esetén a segélypénztár a munkasszünetelés tartama alatt az összebeszélésben részt vett segédnek — igazolt betegség esetén kívül — segélyt nem adhat; a segélypénztár kezelésében az iparosok és segédek egyenlő számban vesznek részt; a pénztár kezelő-bizottságának elnöke a testületi elnök; végre az ily segélypénztárak nem tekintendők szövetségeteknek.

A törvény célja ezen rendelkezés felvételével nyilvánvalólag az volt, hogy addig is, míg a betegség esetére való biztosításnak kötelező alakon nyugvó alapelveit az illetékes tényezők a kivitelre alkalmas alakba formálva, a kormány az erre vonatkozó törvényjavaslatot a törvényhozás elé terjesztheti, az ipari munkásoknak legalább egy része máris törvény által meghatározott módon szerezendő segélypénztárakban találjon betegségére menedéket, tekintettel arra, hogy „nálunk e kérdés (t. i. a segélypénztárak kötelező létesítésének kérdése) még nem fejlődött oly fokra, hogy egyelőre tovább kellene menni, mint a társulati tevékenység terén le —

hételő az ügyet elmondítani "ipartörvény indokolása"); fel-
szabadítottán egyúttal a munkaadókat attól a terhes kötelezett-
ségtől, hogy munkásaik esetleges betegápolási költségeit, azok
megbetegedése esetén saját terheikre viseljék 30 napon át
(1875. évi III. t. cz. 1. §. d pont).

Természetes, hogy csak a segélypenátárak csak nagyon szűk
körre korlátoztak és csak nagyon szűk körben terjedhettek el,
eltekintve attól, hogy maga a törvény is csak nagyon korlá-
tott és feltételes kényszerű alkalmazzott azoknak megalakítása
tekintetében. Maguk az 1884. évi XVIII. t. cz. értelmében
szervezendő ipartestületek is csak nagyon lassan alakultak
meg, s a törvény életbe lépése után ma, 17 évstendővel is
még sok helyen hiányzik az ipartestület, a mely intézmény-
nek pedig — bár a hosszú fűvött várakozások nem tel-
jesültek be — az iparosok érdekeire való fontosságát hang-
súlyozni alig szűkséges. 1884-től 1889-ig 198 testület
alakult csak meg, 1890-ben 16, 1891-ben 12 *) s azóta
évről-évre egy-kettő; s az 1891. évig megalakult összesen
226 ipartestület közül is csak alig 6%, összesen számsze-
rint csak 14 **) tartotta szűkségnek, hogy a törvényben
céljai között felsorolt segélypenátár letéstitési kötelezettségé-
nek is eleget tegyen. De ezen semmikeppen sem csodálkoz-
hatunk. Az iparosok, bár a fejük felett lebegett a kén-
yszer, hogy munkásaik megbetegedése esetén azok ápolási
költségeit ők tartoznak viselni, — a mire ugyan alig

*) A keresk. miniszter évi jelentéséből a megfelelő évről.

**) "A magyar korona országainak betegsegélyező pénztárai
1898-ban" 39. oldal.

volt eset, mert az alul a kötelezettség alul kibujni a legkönyvető
dolgok köré tartozott, — semmiképen sem akarták magukra
vállalni azt, hogy a létesítendő segélypénztár számára be-
szolgáltatandó tagjárulékokhoz annak $\frac{1}{3}$ -adával magukat
megterheljék, erre pedig a törvény értelmében kötelesek lettek
volna; a segédék között pedig az időtájt vajmi kevesen vol-
tak, a kik tudomást szereztek arról, hogy érdekükben az
új törvény milyen fontos intézkedést tartalmaz.

Bar feltétlenül méltányolom a törvényhozó nemes inten-
cióját, mégis véleményem szerint következtéseiben sokkal jobb
lett volna, ha az ipartörvény egyáltalában meg sem emlíke-
zik a segélypénztárakról, hanem a törvényhozás beárta
volna azt az időpontot, amikor a betegsegélyezésről alko-
tandó törvény a hivatalra megyérlik. A betegség esetére biz-
tosított munkások száma a nem biztosítottak mellett — az
ipartörvény alapján — oly elenyészően csekély volt, hogy az
intézkedés által elért haszon említésre is alig méltó, míg
annak a jövő időkre való kihatása annál kellemtlenebb
módon nyilvánult meg. A teljesen német és osztrák min-
tára megalkotott 1891. évi XIV. t. cz. ugyanis továbbra is
lehetővé tette az ipartestületi pénztárak létesítését, az i-
partörvény említett rendelkezéseinek hatályon kívül helye-
se mellett is; az első esztendőben (1892) persze megint csak
alig alakult ily pénztár (8), sőt ugy látszott, hogy a kerü-
leti pénztárak mellett ilyenekre szükség egyáltalában nem
is lesz; mikor azonban a már megalakult kerületi beteg-
segélyező pénztárak szigorúabban kezdték vonni kötelességüket,
s a bejelentést elmulasztó iparos munkaadók ellen a törvény

rendelkezéseit szigorúan alkalmazásba vették, az iparosok et-
kor ébredtek arra a tudatra, hogy hiszen nekik, illetve tes-
tületiknek, már az 1884. évi ipartörvény feladatukká tette,
hogy segélypénztárakat létesítsenek, nosza, miért is engedjék
magukat a kerületi pénztárak által feljelentgetni, megbírsá-
goltatni, alakítsanak maguk ipartestületi pénztárt, ott ma-
guk lesznek az urak, azt tesszenek, amit akarnak, stb.

Itt az oka annak, hogy már 1893-ban 29 ily pénztár
alakult, tehát több, mint megegyezik annyi, mint az i-
partörvény hatása következtében, a következő évben ismét
18 és így tovább, s 1898-ban már 101 működött, s e szám
azóta is növekszik. Közvetlen tapasztalásból tudom,
hogy egyik-másik ipartestületi pénztár megalakulásának
nem volt egyéb indító oka, mint az, hogy egy-némely
ambiciózus iparos a megalakult kerületi betegsegélyező
pénztár igazgatóságából véletlenül kimaradt! Hogy pe-
dig az ipartestületi és kerületi pénztárak milyen hatással
bírnak egymásra nézve, erre a maga helyén lesz alkal-
munk rámutatathatni.

Itt elmondhatóakból elég világosan kitűnik, hogy
az ipartörvény hatásában nem sokat lendített a munka-
betegségügy és ügyén, legalább nem oly irányban, mint
az a törvényhozó szemei előtt lebegett.

Közben szóba került törvényhozásunk előtt, mint a
betegségügyessel rokon természetű, s azt közelről érintő
ügy, az ipari és gyári munkásoknak balesetek ellen való
biztosításának kérdése is. Boldogult Frányi Dániel,
ormaggyűlési képviselő, indítványára képviselőházunk

1884. évi április hó 23-án tartott ülésében a következő határozati javaslatot fogadta el: „Tekintettel arra, hogy a munkák közben megsérült s az életüket veszített munkások család-jainak kárpótlásáról, illetőleg segélyezéséről a létező törvények kello'kép nem intézkednek, a képviselőháza utasítja a kormányt, hogy a balesetek elleni biztosításról törvényjavaslatot terjesszen elő.”*)

Az 1884. évi december hó 11-én történt steyerlak-aninai nagy bányakatasztrófa folytán 1885. évi február hó 2-án a munkások nagy népgyűlést tartottak; e népgyűlés határozata értelmében a képviselőháshoz kérvényt intéztek, s ebben a következőket kérték:

„Törvény alkotandó, a mely a munkás egészségeinek és életének megvédelzéséről kello'leg intézkedik, de különösen:

1. hogy a törvény valakit kötelezőleg megnevezzen, a ki a vállalatban, gyárban, bányában szörcsötlenül jár, illetőleg munka-és keresetképességét akár ideiglenesen, akár élethossziglan elvesztett munkás további fenntartásáról gondoskodni köteles;

2. hogy törvényileg valaki kötelezve legyen, ki a vállalatban életét veszített munkás hátramaradt családjának fenntartásáról kello'leg gondoskodni tartozzék;

3. hogy az övéintézkedések mindenütt kello'leg és szakértellemmel ellenőriztessenek, — ruházka a törvény az illető szakmához tartozó és ama szakbeli munkások által választandó munkásfelügyelőkre az ellenőrzés jogát, a kinek si-

*) „Közgazdasági Értesítő” VIII. évfolyam, IV. kötet.

keresőbb működés céljából a törvény hatósági hatáskört biztosítsaon. "

A képviselőháts 1885. évi április hó 29-én tartott ülésében tárgyalván e kérdényt, azt „ mint fontosat és figyelemre méltót tanulmányozás végett a miniszterelnök útján a kormánynak kiadatni határozta. " *)

A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium az utasításnak eleget is tett, a mennyiben hozzálátott a kérdés tanulmányozásához, sőt oly célból, hogy a megindítandó tárgyalásoknak kellő kiindulási pontja legyen, a tanulmányozásból kifolyólag javaslatképen XIV pontban egybe is állította azokat a főbb alapelveket is, a melyek hazánkban a munkásoknak baleset ellen való biztosítását szabályozó törvényjavaslat szerkesztésénél esetleg irányadóul szolgálhatnának.

Mindazonáltal a kérdés továbbra is a tanulmányozás stadiumában maradt, s további intézkedés e tárgyban az 1891. évi XIV. t. cz. meghozataláig nem történt, sőt ezen törvény 10. §-ában kimondatott, hogy „ addig is, míg a munkásoknak balesetek eseteire való biztosítása külön törvény által szabályozva lesz, a jelen (1891. XIV.) törvény 7., illetve 8. §-ában megállapított segélyezés azon betegségi illetve halálbizái esetekre is kiterjed, melyek balesetek által okoztatnak, " — a mely rendelkezés ugyan óriási terhet rótt a betegsegélyző pénztárakra, a nélkül mégis, hogy a baleset következtében részben vagy

*) U. ott.

egészen rokkantta' vált munkásokon' segítve lenne.

A kötelező balesetbiztosítás ügyében az ipari és gyári alkalmasságnak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőkéről szóló 1893. évi XXVIII. t. cz. - ben kívül, a mely törvény is inkább csak a kötelező balesetbiztosítás behozatalának előkészítője akar lenni, — törvényhozási intézkedés egyelőre alig is várható. Eraknem évről-évre megismétlik a képviselőházban a kereskedelmi törvénnyel költségvetésének tárgyalása alkalmával a kérdés felvetését, legutóbb hasonló alkalmammal a hozzá intézett ily irányú kérdésre Hegedűs Pándor kereskedelemügyi miniszter (1900. évi márczius hó 9-én) így válaszolt: „A szociálpolitikai reform nagy horderejű kérdését már többen fejtegették itt és e tekintetben azt a figyelemre méltó vagyok bátor ismételni, hogy igenis ismerem e kérdéseket, fontosságukat elismerem, azonban mindaddig, amíg az az első szociálpolitikai reform, a melyet már behoztunk, t. i. a betegsegélyző pénztár, teljesen skilárd alapokon nem nyugszik, míg a balesetek tekintetében minden irányban pontos adatok felett nem rendelkezünk, addig én tovább menni e téren nem szándékozom.”

II.

Az ipari és gyári munkások betegség esetén való segélyezésének ügye az 1889. évi folyamán került ismét szóba és a megoldás stadiumába. Boldogult nagynevű kereskedelemügyi miniszterünk, Baross Gábor, e tárgyban külföldi minták alapján egy összehallgatást összehívott, a melyet, minthogy — úgy mond — „a segédek és gyári munkások segélyezési ügyének az ipartörvény 142. §-ában kimutatásba helyezett országos rendezését a munkások anyagi helyzetének lehető biztosítása és javítása érdekében kiválóan fontosnak és szükségesnek találván”, — függetlenül ugyan a hasonló célú követő (— s ez idő óta — mint még mindig tanulmányozás tárgyát képezett —) bal-est-biztosítás ügyétől, mindazonáltal sokkal lehetőleg egyidejűleg — a segédek és gyári munkások betegség-
 lyezési ügyét is szabályozni okajtanám — sokkal a fel-
 hívással küldött meg az 1889. évi augusztus hó folyamán az érdekelt szakköröknek, hogy arra nézve, valamint a kérdés érdemében és a szabályozás módosata iránt mielőbb nyilvánítsák véleményüket.

Es elég hamarosan meg is történvén, a törvényjavaslatot a kereskedelemügyi minisztérium megküldötte és alkotmányos tárgyalás végett az 1890. évi folyamán a képviselőháznak be is nyújtotta, és, valamint a főrendiház is ahhoz az 1891. évben hozzájárulván, mint az ipari és gyári alkalmazottak betegség esetében való segélyezéséről szóló 1891. évi XIV. t. cz. 1891. évi április hó

9-én legfelsőbb szentesítést nyert, s 5 nappal később, április hó 14-én az „Országos Törvénytár”-ban ki is hirdettetett.

E törvény rendelkezései értelmében betegséghyó pénz-tárhoz kell tartozniok, nemre, korra és honpolgárság-ra való tekintet nélkül mindazoknak, akik a magyar korona országai területén

a) valamely, az ipartörvény (1884. évi XVII. t. cz.) alá eső foglalkozásnál, ideértve még ugyanezen törvény 183. §. d. és f.) pontja alatt felsorolt vállalatokat is;

b.) bányákban és kohókban vagy a bányaterméket feldolgozó egyéb művekben, ugyasint kőfejtő, homok-, kavics- és agyag-termelő telepeknél;

c.) nagyobb építkezéseknél;

d.) a vasuti územeknél és ezek győveiraiban és műhelyeiben; a postaánál, táviratánál, távbeszélőknél;

e.) hajózásnál (kivéve a tengerihajózást) és a hajóépítésnél, valamint

f.) a fuvarozásnál, szállítványozásnál és a kereskedelmi pinexézetnél

oly fixetéssel vagy bérrel vannak alkalmazva, a melynek egy munkanapra eső összege 4 frtnál nem magasabb és a kikkel szemben a munkaadó a munkába álláskor világosan ki nem kötötte, hogy az alkalmazás 8 napnál növidebb időre terjed.

Alkalmazottakul tekintendőek a tanoncok és más, olyan személyek is, a kik be nem fejezett kiképzésük miatt bért vagy fixetést éppen nem, vagy a szokásosnál

csékélyebbet hívónak!

szabad elhatározásúak alapjain, tehát mint önkéntes tagok beléphetnek a betegsegélyző pénztárba a nyolcz napnál rövidebb időre, szereződött munkánsok, valamint azok, a kik az előbb felsorott územeknél 1200 forintnál magasabb évi, vagy 4 forintnál magasabb napi fizetést vagy bért élveznek; a házi iparosok; önálló iparosok; oly mezőgazdasági vállalatok munkavetői és munkásai, a kik az ipartörvény határozmányai alá nem esnek ugyan, de belépésüket a vállalkozó az illető bejegyzésével óhajtja; a biztosításra köteleztettek és az itt felsorolt önkéntes tagoknak családtagjai; végre mindazok, a kiknek belépését az illető betegsegélyző pénztár alapszabályai megengedik.

A pénztárba való belépésre nem kötelesek a felsoroltak közül azok, a kik az állami, törvényhatósági, községi és közalapítványi vállalatoknál, ideértve az állami vasutakat, postát, táviradót, távbeszélőt és a gyárakat is, — végleges minőségben, állandó fizetéssel vannak alkalmazva, ha az ezeknél érvényben álló szolgálati rendtartások szerint betegség eseteben is illetményeik részükre a betegség kezdetétől számítva legalább 20 héten át kijárnak; hasonlóképen az iparhatóság által a betegsegélyző pénztárba való köteles belépés alól felmenthetők azok, a kik szerződés szerint fixetést vagy teljes ellátást követhetnek betegségük eseteben is munkaadóiktól.

A betegsegélyző pénztárak tagjaiknak a következő

segélyeket kötelesek nyújtani:

- a.) ingyen orvosi segélyt, szülés esetében ingyen szüléskori támogatást és gyógykezelést,
- b.) gyógyszereket és a szükséges gyógyászati segédesszükségleteket,
- c.) táppénzt a 3 nappal tovább tartó kényszerkezelésig tartamára, legalább a járulek kiadásaitól alapszállított összeg felével s legfeljebb 75%-ával, a betegség kezdetétől egyfolytában legalább 20 hétig és legfeljebb egy évig;
- d.) gyermekágy esetén gyermekágysegélyt a táppénzzel egyenlő összegben a lebetegedés első napjától legalább négy hétig;
- e.) halálozás esetén temetési segélyt és pedig legalább a járulek kiadásaitól alapszállított összeg huszszoros, de legfeljebb negyvenszoros értékeig.

Részesíthetik a pénztár ingyen orvosi és gyógyszersegélyben a biztosítottal egy háztartásban élő családtagokat, sőt ezek elhalálozása esetén temetési segélyt is adhat, ezeken túl menő segélyezés azonban már nem nyújtható.

Ha a betegséggelző pénztárak tagjait orvosi segélyben és gyógyszerekben nem részesítik, e helyett másfelőléres táppénz segélyt tartoznak adni; orvosi-, gyógyszer- és táppénz segély helyett kórházi teljes ellátás is nyújtható, azonban, ha a beteg tag családosa, csak akkor, ha a kórházi ápolásba belegyez, vagy betegsége ragadozó, vagy olyan, hogy az kórházban való ápolást tesszük szükségessé, ellenben nem családosa betegnek pénzben való segélyezés helyett feltétlenül. Kórházi ápolás esetén és annak tartama alatt a beteg oly háztartásának, a kiket eddig keresetéből tartott fenn, a pénztár részéről fel táppénz fizetendő.

A segélypenztörvénybe való belépésre kötelezett tagok járulékaival és illető pénztár alapszabályai értelmében vagy a bíralmi férfiak és az illetékes kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után az illetékes iparkodóság által időről-időre megállapított átlagos közönséges napibérék vagy pedig a valóssággal élveztet napibérék 2-5%-ával fixizendők. Ez járulékok másra, mint a tagok meghatározott segélyezésére, az évi kiadások utolsó 5 évi átlagáig szaporítandó, s az évi nyers jövedelemnek legalább 10%-ával dotálendő tartalékalap gyűjtésére, s a pénztár kezelői költségére, nem fordíthatók.

A járulékokat a munkaadók kötelesek fizetni, olyképen azonban, hogy a járulékok $\frac{2}{3}$ -ad részét a kötelezett biztosított tagok béréből vagy fixizálásból levonhatják. A járulékok befizetése a m. kir. postatakarékpénztár közvelítésével is eszközölhető. A pénztár javára esedékes járulékok határlékok közgazdasági uton, a kiadások módjára hajtathatók be. Addig, míg a biztosított tag betegsége miatt keresetképtelen, járulék fizetésére sem ő, sem munkaadója nem kötelezhető, s azok a tagok, akik keresethiány miatt a legcsekélyebb tagjárulékot sem képesek megfizetni, tagsági jogukat az utolsó befizetésig számítva még hat hétig élvezik.

Minden munkaadó köteles minden nala alkalmazott biztosításra kötelezett egyjárt a munkába lépéstől számításra 8 nap alatt a számára már előre meghatározott pénztárba bejelenteni. Ha a bejelentést elmulasztja, kiküldést követel el, s az ezért reá kiszabandó büntetésben (mely 20 forint terjedő pénzbüntetés) felül tartozik a munkába lépés

napjától a bejelentés tényleges megtörténteig, illetve a bejelentés elmulasztásának megállapításaig terjedő időre esedékes járulékokat egészen a sajátjából megfizetni és ezenkívül a bejelentési elmulasztott biztosítandónak a bejelentés előtt netalan bekövetkezett betegségéből eredő költségeket, valamint az eljárási költségeket is megtéríteni.

Hasonlóképen tartozik a munkaadó a munkából kilépő kötelezett tagokat is ugyancsak 3 nap alatti időre illető pénztárnak bejelenteni. Ezen kötelezettség elmulasztása esetében köteles a járulékokat a kilépés tényleges bejelentéséig sajátjából megfizetni.

A betegsegélyezés

1.) kerületi betegsegélyző pénztárak;

2., vállalatoknál és gyáraknál alkalmazottak betegsegélyző pénztárai, ideértve a közlekedési vállalatok betegsegélyző pénztárait is;

3., építési vállalatoknál alkalmazottak betegsegélyző pénztárai;

4.) ipartestületi betegsegélyző pénztárak;

5.) bányatársulások és

6.) magánegyesülés útján létesített betegsegélyző pénztárak teljesítik.

1. A kölcsönösség alapján álló kerületi betegsegélyző pénztárak számára, területét és székhelyét a kereskedelemügyi miniszter a belügyi miniszterrel egyetértőleg állapítja meg. Tagjai mindazok a területén foglalkoztatott biztosítóra kötelezettek, akik az előbb felsorolt és a kerületben létező egyéb pénztárnál nincsenek a törvényben meghatározott módon és mértékben betegség esetén már biztosítva és az önként belépők. A be-

lépett, kötelezett tagok mindaddig tagok maradnak, amíg foglalkozásuk a pénztár területén tart, a pénztárból ki nem léphetnek, ha csak nem igazolják, hogy az előbb felsorolt pénztárak egyikekhez — kivéve a magánegyesülés útján létesülteket, hova a kerületi pénztárak tagjai át nem léphetnek, — szabályszerűen átléptek.

A kerületi pénztárak alapokmányait a kerület belépése, kötelezett munkásainak és munkaadóinak külön-külön választott bizalmi férfiai, valamint az illetékes kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után a pénztár székhelye szerint illetékes I. fokú iparhatóság alkotja meg, érvényességéhez, ugyanintén a pénztár közgyűlése által elhatározott bármely módosításának érvényességéhez a kereskedelemügyi miniszternek a helyi miniszterrel egyetértő jóváhagyása szükséges.

A kerületi pénztár vezető szervei: az igazgatóság, a felügyelő bizottság, a pénztár és a tagok között a segítségére vonatkozólag felmerült vita és kérdések eldöntésére rendelt választott bíróság és a közgyűlés, a melyek megválasztásának módját, működésének tartományát és hatáskörét az alapokmányok határozzák meg. A közgyűlés, hova a pénztár tagjainak száma a 200-at meghaladja, kiküldöttekből alakul.

A kerületi pénztárt az iparhatóság a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása mellett feltétlenül feloszlathatja vagy más nemű pénztárral ennek hozzájárulásaival egyesítheti: a) ha a feloszlataát a közgyűlés fontos okokból elhatározza; b) ha a tagok száma állandóan 100-on

alul apad; c) ha a pénztár a törvényes legmagasabb járuléka (5%) mellett sem képes a törvényes legkisebb segílyt nyújtani.

A kerületi pénztárak pénztári orvostegbe egyesülhetnek.

iv. A azon vállalkozó, a kinek egy vagy több, egymással szem-
szédos vállalat, üzeme vagy telepe van, a melyeken lega-
lább 100 biztosítóra kötelezett személyt foglalkoztat, jogosítva
van vállalati illetve gyári betegsegélyező pénztárt alakítani.

Ily pénztár létesítését a kereskedelemügyi miniszter csak akkor
tilthatja meg, ha az által, az illető kerületi pénztár fennállása
vesélyeztetnék.

Ha valamely vállalat az alkalmazottak egész séjére vagy
testi épségére különös veszéllyel jár, az iparhatóság az ille-
tő vállalkozót külön vállalati pénztár alakítására még az
előtlen is kötelezheti, ha a vállalatnál 100-nál kevesebb személy
van alkalmazva. Az ily meghagyásnak meg nem felelő vállal-
kozó kötelezhető, hogy alkalmazottjai bérének, illetve fixetá-
sának 5%-ig terjedhető járulékat az illető kerületi betegsegély-
ező pénztárba fizessék be, a mely esetben elveszti azt a jogát is, hogy
ezen járulékat egészen vagy csak részben is alkalmazottjai béré-
ből vagy fixetéből levonhassa. Ily pénztár tagjai a vállalat-
nál alkalmazott biztosítóra kötelezettek, tagok lehetnek a
vállalatnál szolgálati viszonyban álló biztosítóra nem kö-
telezettek is.

Ha a vállalati pénztár pénskiötete a folyó kiadások fe-
désére elegendő, a vállalkozó köteles a hiányt kamat
nélküli kölcsönnel pótolni, ha pedig a pénztár törvényes
kötelezettségei a járulékok törvényes legmagasabb összegeből
sem fedezhetők, a hiányt a vállalkozó köteles fedezni. A

könnyítelt és a pénztár kezelését a vállalkozó saját költségén tartozik teljesíteni).

3. Ha kőszeti, vasuti, vízi vagy erődítési építkezéseknél, illetve építkezések kőszeti felvitelére alakult nem állandó jellegű bíró vállalatoknál hosszabb időn át a munkások nagyobb száma alkalmaztatik, az iparhatóság az építési vállalkozót, illetve vállalatot betegséggyász pénztár létesítésére kötelezheti. A fennfoglalt körülmények tekintetével több vállalat közös pénztár létesítésére kötelezhető. Ha a vállalkozó a pénztár létesítésére kiadott utasításnak megfelelően, köteles a nála alkalmazott birtosításra kötelezettnek, illetőleg azok hátrahagyottjainak a törvény szerű legkisebb segélyjuttatását sajátjából és minden levonási igény nélkül nyújtani. Azily építési pénztár tagjai mindazok, a kik az építésnél alkalmazva vannak, ha nem igazolják, hogy már a kerületi vagy a munkaadó székelyhelyén levő más elismert jellegű betegséggyász pénztárnak tagjai. Építési pénztárak tartalékát önkéntesére nem kötelezhetők.

4. Azon ipartestület, amelynek tagjainál összesen 200-nál több segédmunkás (segéd és tanonok) foglalkoztatva van, ipartestületi betegséggyász pénztárt alakíthat. Ennek kötelezett tagjai minden segéd és tanonok, a ki az ipartestület valamely tagjainál van alkalmazva, ha még a kerületi vagy egyéb, a munkaadó székelyhelyén levő elismert jellegű betegséggyász pénztárnak nem tagjai. A pénztár igazgatójágának elnöke mindig az ipartestületi elnök vagy helyettes, az ipartestületi pénztárak

egymással, vagy a kerületi pénztárakkal szövetségi pénztárt alkothatnak. Ugyanaz ipartestületi, mint a 2. és 3. alatt ismertetett pénztárakra egyeb tekintetben a törvénynek a kerületi pénztáraknál említett határozataival irányadóak.

5. A bányatörvény alapján létesített bányatársulások szervezeti stb. továbbá is az országban levő kormányrendeletek szabályozásai.

6. A kereskedelemügyi miniszter a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után és a belügyminiszterrel egyetértéssel a magánegyesülés útján létesített azon betegsegélyező pénztárakat, amelyek legalább 200 taggal bírnak, a mennyiben alapszabályaikat a jelen törvény értelmében módosítják, illetve megállapítják, az elismert jelleget megadhatja. Az ily elismert jellegű pénztárak tagjai más betegsegélyező pénztárba belépni nem tartoznak, de a kerületi, ipartestületi és bányabetegsegélyező pénztárak tagjai ily egyetesi pénztárba is nem léphetnek. Ha az ily egyetesi pénztár a betegsegélyezés céljától eltérő célokat követne, a kereskedelemügyi miniszter a belügyi miniszterrel egyetértéssel az elismert jellegét tőle megvonhatja.

Ugy a 2., 3., 4., mint a 6. alatt ismertetett pénztárak a gyűjtemény okokból, mint a kerületi pénztárak, feloszthatók, illetve más pénztárhoz csatolhatók, mely esetben vagyoniuk ennek a pénztárnak, feloszlata's esetén pedig első sorban az illető kerületi pénztárnak, illetve annak a pénztárnak adandó át, amelyhez a tagok többsége csatlakozott.

A törvény szerint szervezett betegsegélyező pénztárak első sorban a székely szent illetékes iparkamara felügyelete

és ellenőrzése alatt állanak, a melynek szigorú kötelessége a törvény és alapszabályok rendelkezéseinek pontos fogantatását ellenőrizni és joga van ezek fogantatását csejájából az esetek tekintetben fellelő egyénekre 100 forint terjedhető bírságot, illetve behajthatatlanság esetében 14 napig terjedhető elzárást szabni ki. Általában az iparhatóságoknak az ellenőrzés szempontjából igen széles hatáskört biztosít a törvény. Legfőbb ellenőrző hatóság pedig a kereskedelemügyi miniszter, a ki egyúttal a pénztári számadók alakjának, módjának, ellenőrzésének, a statisztikai kimutatások vezetéseinek stb. rendeleti úton való megállapítására is felhatalmaztatott.

A bejelentést elmulasztó vagy az által kéző munkaadó 20 forint, a pénztárt betegség mindeleg által károsító tag 50 forintig és a törvényben tiltott szerszámot köző, vagy annál alkalmazzott pénztári tag javára, tudva, a ténylegesnél magasabb bört vagy fizetést beszámító munkaadó 200 forint terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, a mely büntetések azon kerületi pénztár javára folynak be, a melynek kerületében a marasztaló I. fokú iparhatóság székel.

A pénztárak és munkaadók között felmerülő viták ügyek elintézésére általában az iparhatóságok illetékesek.

Mintán a kereskedelemügyi miniszter az alapítandó segélypénztárak tájékozására a megfelelő alapszabály mintákat kiadta, a szervezendő segélypénztárak történeti alapjainak elhelyezése és kezelése, a kerületi betegsegélypénztárak száma, területe és székhelye megállapítása, ha-

sonlóképen a betegsegélyző pénztárak pénztári számadozásának alak-
 ja, módja és ellenőrzése tárgyában rendeletileg intézkedett *) a
 törvény 86. §-ának felhatalmazása alapján a belügyi miniszterrel
 egyetértőleg a törvény életbe lépésének idejét 1892. évi április hó
 1-én állapította meg, azakkal az utasítással, hogy, e naptól
 kezdve a kerületi betegsegélyző pénztárak megalakítása csőb-
 jából szükségintézkedések hivatalból és azonnal megte-
 dők; ugyanazon naptól fogva új vállalati és gyári, nemkülön-
 ben építési vállalati, továbbá ipartestületi és végre magánegye-
 sülés útján létesítendő betegsegélyző pénztárak megalakítása
 iránt a fentidezett (1891. évi XIV. t. sz.) szabályai szerint szüksé-
 ges lépések az illetők részéről mintén megtehetőek **).

A törvény hivatalos jelleggel a kerületi betegsegélyző pénz-
 társakat ruházta fel, amelyek a rendeletileg megállapított
 számban (azonos értelemben vett Magyarországon 98), terü-
 lettel és székhelyen és ugyanazon rendeletben ***)) megjelölt
 közigazgatási hatóságok által voltak megalkotandók, míg
 egyes pénztárak alakítására hivatalos kényszer gyakorolható
 nem volt, kivéve az építési és azon vállalatoknál, amelyek-
 nek üreme az alkalmasságot eszközökre vagy testi erőre
 különös szükséglettel jár (48. 57. §. §.).

A kerületi pénztárak megalakítása tekintetében az ille-
 tő közigazgatási hatóság mindenképp köteles volt az ala-

*) 1891. évi 46144., 67148., 76186., 78115., 1892. évi 2342., 1891. évi 77524.
 sz. kereskedelmi miniszeri rendeletek.

**) Végrehajtási rendelet 1892. évi 13228. sz. keresk. min.

***) 1892. évi 2342. sz. keresk. min.

kitandó pénztár kerületehez tartozó munkaadókat (kereskedőket, iparosokat, gyárosokat) és a belpénzre kötelezett munkásoknak külön-külön ülésekre meghívni, azon célból, hogy az ezen üléseken megválasztott 5-5 borsalmi férfi az iparhatóság elnöksége alatt az átlagos körönseges napibért (külön-külön a férfiakra, a nőkre és a 18 éven aluli alkalmassítottakra nézve), valamint az alakítandó kerületi pénztár alapörvényeit megállapítsa. A megállapított alapörvényeket s az átlagos körönseges napibérekre vonatkozó megállapodást véleményezés végett az iparhatóságnak az illetékes kereskedelmi és iparkamarához kellett áttennie, egyúttal pedig ideiglenesen, egy évi időtartamra ki kellett neveznie a pénztár első igazgatóságát és felügyelő bizottságát, a melyek tőle, mint autonóm szervek, a további (beosztási) teendők ellátását (az pénztár berendezése, helyisége, pénztárnok, irodai személyzet, orvosok stb. alkalmazása stb.) átvette. Az igazgatóság a pénztár működésének megkezdése előtt és a járulékok beszolgáltatása előtt nagyobb költségeire nem volt feljogosítva, a legszükségesebb berendezés, könyvek és nyomtatványok költségeit a székhely szerint illetékes iparhatóság volt köteles előlegezni az ipardíjak és ipari pénzban-
tétésekből befolyt összegekből.

A borsalmi férfiak által megállapított s a kereskedelmi és iparkamara által véleményezett alapörvényeknek s a kereskedelemügyi minisztérium részéről történt jóváhagyása után a pénztár megkezdhetette működését; ugyanakkor az alakítással megbízott iparhatóság kötelessége volt még, hogy a pénztár megalakulásáról és működésének megkezdéséről

az érdekeltet a pénztár területén levő I. fokú iparhatóságok útján, felhívás kíséretében, mellett értesítve.

A törvényben felsorolt egyéb pénztárak megalakulásukról maguk intézkedhettek, a megállapított alapokból, a pénztár egyik helyén sorozott körüli pénztár tekintetében illetékes I. fokú iparhatóság útján, az illetékes kereskedelmi és iparháza véleményének meghallgatása után jóváhagyás végett a kereskedelemügyi miniszterhez terjesztendő, a pénztár működését csak az alapokból jóváhagyása után kezdheti meg.

Hadánk kormánya a munkavédelem érdekében a betegség esetére való kötelező biztosítás rendkívül fontoságának és elsőrendű szükségiségének felismerésével, törvényhozásunk pedig az erre vonatkozó törvények megalkotásával jelentékeny érdemeket szerzett magának. A megalkotott törvény intenciója feltétlen elismerést érdemel, s alapjában véve maga a törvény sem olyan nagyon rossz, mint ezt némelyek olyan nagyon hangosztatják. Kétözen kívül megvannak a maga hibái, a mint megvoltak a hibái a mintáiul szolgáló német és osztrák hasonló törvényeknek is, mindegyik, megalkotása után igen rövid idő alatt revisióra szorult; de ezen épen nem csodálkozhatunk, mert nem szabad elfelejtenünk, hogy a kérdés csaknem egészen új volt még, s még a mi törvényünk (bár ez csaknem tíz évvel később alkothatott, mint a német törvény) mintái se mutattak kitaposott, vesély nélkül megjárható biztos utat.

A törvény tehát az 1892. évi április hó 1-én életbe lépett. A megbízott közgazdasági hatóságok úgy, a hogy

megtették kötelezettségüket, ami a törvény értelmében a pénztá-
rak megalakítása körül rájuk nehezedett. Bárton mondot-
tam, hogy csak „ugy, a hogy”, semrehányás legkevésbé sem
érhet eszt az állításomért, mert a megbízott közgazdái
hatóságok, tényleg nagyon nem egyforma buszgalommal jár-
tak el teendőikben. Bár a végrehajtási rendelet szerint
a megalakítás céljából szükségös intézkedések azonnal meg-
teendőik voltak, mégis teljes négy évig tartott az az azon-
nal, mert az 1892. évi 2342. számú kereskedelemügyi mi-
nisteri rendeletben meghatározott pénztárak megalakítá-
sa tényleg csak az 1895. évben fejeződött be teljesen.

Munkaadók, munkások nemcsak hiálán, de hatá-
rozottan ellenszennével fogadták az újítást. A munkaa-
dók saklatait látták abban, hogy munkásaiknak belépé-
sét, kilépését 3 nap alatt pontosan bejelentették, mert ha
nem, büntetésnek néznek elébe, a fixetési kötelezettséget is
terhesnek, sőt igazságtalannak állították. Hasonlóképen
a munkásoknak is tetőzött, sehogyan, hogy heti fixetésükből
bizonyos összeget, talán 6-10 krt munkaadójuk most egy-
szerre levon, ha tudták is miért, annak értelmét, fontos-
ságát meg nem értették, hiába, az intézmény még nagyon
új, egészen ismeretlen volt, sőt sok tekintetben az még ma
is. La betegségyűző pénztárak közel tíz éves nehéz hely-
zetének, küzdelmeinek legfőbb külforrását én éppen ebben
találom, hogy az intézmény úgy állván rá lett erőszakol-
va a közönségre, anélkül, hogy az azal az előbb megismer-
kedhetett volna. De az a hiba hamarosan helyre lett volna
hozható, ha a törvényt végrehajtó miniszterium az intéz-

meny megismerését szükségének tartja. (Mennyivel más kép
járt el a földművelésügyi miniszterium a hasonló, 1900. évi
XVI. t. cz. végrehajtási alkalmával!) De ez érdemben nem
történt semmi, bár azok, akik ezt a bajt felismerték, ismél-
telten meg sürgették, pedig egy ilyen főképen munkásokat
érintő törvény csak úgy válhatik általánosan ismertté, csak
úgy mehet át az életbe, ha az azokkal, akiket érint, nép-
szerű, könnyen megérthető módon megismertetik. Mindeneset-
re leghelyesebb lett volna, ha ez a népszerűsítés még a tör-
vény hatályba lépése előtt megtörténik, erre elég idő és sokféle
alkalmas mód kínálkozott, (rövid, könnyen megérthető nyom-
tatott és a munkások, munkások körét érintő ismertetés,
minden szükséges tudnivalóval, a hírlapok, felolvasások stb.),
így az életbe léptetés senkit kizárótként nem talál, de ez
már a törvény életbe lépése után se tevéseztette volna célját,
s megbeszélhetetlen megoldásokat tett volna az ügy érdekében!

Én maguk a köz igazgatási hatóságok se voltak kellő-
leg előkészítve és előkészítve a rájuk bízott fontos és sok
körültekintést igénylő feladatra. Igyekeztünk is azon a leg-
könnyebb módon túltenni magukat; különben az is tagad-
hatatlan tény, hogy a legkülönbözőbb teendőikkel való túl-
halmazottságuk se igen engedett nekik sok időt arra, hogy
valami nagyon sokat foglalkozzanak ezzel a rájuk nehe-
sedő új teherrel! Ennek az állításunknak az igazolásá-
ra számos adatot felhozhatnánk, de elég legyen csak az az
egy, hogyha végig nézzük a hivatalból megalakított pénz-
táraknak hivatalból megállapított első alapokmányait, azt
fogjuk tapasztalni, hogy azok betűről-betűre, még a saj-

to' hibákat is beleértve, megegyeznek a kiadott, mintaalaposa-
 bályok"-kal. Csak példaképen említiük a követhetőket: a
 kerületi pénztárak részére kiadott mintaalaposa-bályok 8. §-
 ának ex a oxime: „A vállalati pénztár jövedelmei,“ — nyil-
 ván sajtóhiba a „kerületi pénztár jövedelmei“ helyett,
 vagy a 10. §-oxime: „A járulékok fedezésének módjai“ —
 „fixetéseinek módjai“ helyett stb., hisz egészen így van ex a
 legtöbb kerületi pénztári alaposa-bályban is, már pedig, ha
 a pénztárak megalakítási munkái alaposan hajtatók
 végre, ilyen lényegtelennek látszó hibák se történhetnek
 meg, de ezekből a lényegtelennek látszó apróságokból igen
 alaposan arra lehet következtetni, hogy az alaposa-bályok
 megállapításának munkái valószínűleg nem állt egyéb-
 ből, minthogy a hibás minta kiadatott a szükséges oxamu-
 példányban való lemásolásra. Pedig a minta alaposa-bá-
 lyok tényleg csak to'jékoztató mintának adatván ki, ter-
 mézetesen úgy voltak megoxerkesztve, hogy alapul vehesse
 azokat úgy az a pénztár, amely — oxoxserűen — az első
 időkre csak a minimális segélyezést állapítja meg, de az
 a pénztár is, amely esetleg a köteles minimumnál to'bbet is
 adhat tagjainak. Az első időben megalakított pénztárak,
 mondhatjuk kivétel nélkül alaposa-bályul oxoxserint kap-
 ták a minta alaposa-bályokat, a maximális segélyezések
 megállapításával, a miből — tekintetbe véve még azt
 is, hogy oxel oxemben az átlagos köxönsegés napiberek
 csaknem mindenütt a lehető legalacsonyabb s a tényleges-
 nek meg nem felelő oxoxgekben állapították meg, — ki-
 mondhatóan kellemtelenségeik oxármastak, a mennyiben

az alapszabályokkal rajuk rótt teher (különösen a családtagok segélyezésére, a mire pedig már csak egy igen jól situált pénztár vállalkozhatik) erősen felülmúlta a tagjárulékokból várható és tényleg elért jövedelmet. Az alapításban részt vett közigazgatási hatóságoknak ezt a nem kellőleg megfontolt eljárását nem egy pénztár sirli még ma is, mert az alapszabályok később már csak a pénztár szabályszereű közgyűlés által léven módosíthatók, a maximális segélyesedések leorállítását sok helyen mind maig megakadályozta a közgyűlésnek túlnyomó munkás eleme.

A törvény által érintett elemre saját állításuk szerint „új adó”, a közigazgatási hatóságokra „új teher” volt csak az 1894. évi XIV. t. cz., mikép kívánhatnók, hogy az abban foglalt fontos újítás hamuroman népszerűsége/tehesen szert? Az sem következett be, hogy a megalakult pénztárak a nyújtott segélyesedések révén kedveltethették volna meg magukat, az első időkben különben is kevés beteg akadt, sőt a ki megbetegedett se igen jelentkezett, épen az intézmény iránt való bizalmatlanságból.

A legtöbb bajnak külfordása az intézménynek minden tekintetben újdonság jellegű volt. Így a megfelelő tapasztalatok hiányában tervezett és rendeletileg megállapított nyomtatvány minták se bizonyultak célszerűeknek. A mely pénztár pontosan meg akart felelni kötelessegének, — főként a számadások; tagnyilvántartások; az előírt statisztikai adatok gyűjtése stb. tekintetében, — kénytelen volt a beszerzett nyomtatványokat igen rövid idő alatt a sutba dobni és újakkal, már a saját tapaszt-

talatai szerint szerkesztettekkel pótolni. Ha figyelembe vesszük, hogy az előbenrendezkedés csaknem mindenütt kölcsön vett pénzből történetelt és hűfellestől, — (bár az ellenkezőre is számos példa van), — hogy az előbenrendezkedési költségeket a kölcsönből tényleg ki is fizették, a benrendezkedés legnagyobb részének szükségképen újakkal való pótlása újabb költséget igényelvén, a nyert előleg kölcsön tulajdonképpen kétszeresen fizettetett ki a pénztárnakból, teljesen hiába.

Mindennek a betegségyes pénztárnak jövő működésére lényeges befolyással járt hiányai voltak a törvény végrehajtásának. Megvan az azonban a maga hiányosságai a törvénynek magának is.

Legelő helyen kell ezek között mindenestre azt említenünk, amely miatt a legérzékenyebben fájduktak a befizetők, a mely miatt a legtöbb szó hangzott el közel tízévtől, hogy a törvény 28. §-ának rendelkezése minden számszerű korlátozás nélkül hatféle különböz ő jellegű pénztárnak keletkezését teszi lehetővé. Ugyanennyi fajtaját ismerik a pénztárnaknak a német és osztrák törvények is, de ne feledjük, hogy míg Németországban a biztosított munkások száma 1893-ban 7,106,804-et tett ki, addig az 1890. évi népszámlálás Magyarországon csak 560,741 segéd munkást talált, s 1895-ben sem volt betegségyes pénztári kötelekben, mint csak 569,475 (Ausztriáról megfelelő adatok nem állnak rendelkezésünkre).

Ezen jellegű törvénynek, mint a mi betegségyeséi

törvényünk, amely tulajdonképen csak kísérletezett, a pénztárak jövődő működésének miképen való alakulására semminemű támponttal nem bírván, mindenképen arra kellett volna első sorban is törekednie, hogy a biztosítárra kötelezetteket lehetőleg összetömörítse, mert az az egy minden bizonynyal ismeretes volt a törvényhozás előtt, hogy ha az erőket nagyon szétforgácsolódna, az az intézménynek előnyére, hasznára való aligha fog.

Csak a gyári és vállalati pénztárakkal szemben biztosítja a törvény a kereskedelemügyi miniszternek azt a jogot, hogy a menüjében a megalakulni kívánó pénztár az ugyanazon területen működő kerületi pénztárat fennállásaiban veszélyeztetni, a bemutatott alapabályoktól a jóváhagyást megtagadhatja; bár, hogy ugyanily jog nem biztosított a miniszternek a többi fajta pénztárakkal szemben is, — ezért, bár az alsóbb fokú hatóságok az alapabályok feltételei alkalmával, rendszerint, majdnem minden esetben megteszik a megjegyzést, hogy az alakulni kívánó pénztár működésével veszélyeztetni fogja az illetékes kerületi pénztárat fennállásában, mégis nagyon természetes, hogy a miniszter, ha a törvényben előírt egyéb kellékszabályok van, azt a megjegyzést figyelmebe nem veheti, s a pénztárat engedélyezni köteles.

És a rendelkezés a munkás betegsegélyezés ügyének mondhatatlan kárára vált. Eltekintve attól, hogy ez a rendelkezés indokolatlan, az ügyhöz éppen nem illő gyűlölködésnek, üzleti versengésnek lett műlőanyjává, mert egy igen jókorai részben tényleg csak üzleti érdek veseti a pénztára-

kat, a midőn minden módon azon igyekeznek, hogy egymás tagjait elhódítsák, amely célra igen gyakran még törvénytelen és közők felhasználásától sem riadnak vissza; a legnagyobb bajt mégis az által okozta, hogy megteremtette a városi és a megyei pénztárakat, vagyis olyan pénztárakat amelyek vagy csak egy város (vagy község) területéről vehetik fel tagjaikat, vagy pedig több község területéről. A körületi pénztárak kivétel nélkül ilyen megyei jellegű pénztárak, mert körületük és hatáskörük a legtöbbszörben egy egész megye, de mindenesetre több közigazgatási járás területére kiterjed, a többi ötféle pénztár ellenben — egy két járási ipartestületi pénztár kivételével — városi jellegű, mert csak bizonyos város területéről vagy épen csak bizonyos munkaadónak, munkásai körül (vállalati, építési pénztárak) vehet fel tagokat. Nem sokat kell bizonyítani annak, hogy a városi jellegű pénztárak föltétlenül előnyben vannak a megyei jellegű pénztárak fölötte; tagjaik kisebb területre szorítkozván, könnyebben és olcsóbban igazgathatók; bevételeik rendszeresen, egyelőrván önként, csaknem minden kénysszerű körülményeiknek alkalmasságának szükségessége nélkül folynak be; a megbetegedett tagok könnyebben ellenőrizhetőek, könnyebben gyógyíthatóak, a legtöbb esetben elegendő számban rendelkezésre állván ugyan alkalmasható orvosok, mint a gyógyszer-tárak, kórházak stb.; de könnyebben ellenőrizhetőek a munkaadók is, hogy bejelentési kötelezettségüknek pontosan eleget tessenek-e? stb. Mindezen előnyök nélkül működnek a megyei jellegű beteggyógyító pénztárak. Hatáskörük

alá nagyobb s több körigazgatási kerületre kiterjedő terület tartozván, igazgatásuk nehéz és költséges, sok városbeli munkával járó; a tagok a pénztár székelytől szétosztán tartózkodván, betegség esetén bajosan ellenőrizhetők; a tagdíjak beszedésére követeltők alkalmazandók, s még így is csak rendkívül nehézkesen szedhetők be; a be- és kifizési bejelentések nem ellenőrizhetők oly pontosan, a mint ez kívánatos volna, hasonlóképen a munkaadók nehezen vagy egyáltalában nem is ellenőrizhetők a tekintetben, vajjon bejelentési kötelezettségüknek szabályszerűen eleget tesznek-e; főképen nehézkes azonban a tagok gyógykezelése, mert igen sok községben se orvos, se gyógyszerár nincs, sőt ha egyáltalában gyógykezelhetők is a tagok, ennek költségei egyáltalában semmiképen sem állanak arányban azokkal a jótételekkel, a mely az egész községből a pénztár javára esik. A munkabérek átlag kisebbek a vidéken, mint a városokban, így a megyei pénztárak rendszeren többféle munkabér alapján is szedik a tagjárulékokat, a mi ismét csak megnehezíti a kezelést, míg a városi tagok munkabér tekintetében többé-kevésbé egyforma tételek alá esnek egy-egy helyen vagy legalább is egy-egy szakmában, s így a tagjárulékok is egységesebb alapon állapítható meg. Általánosan elismert tény, hogy a megyei pénztárak a vidéki tagokra ráfizetni kényszerűnek, e mellett bizonyos az is, hogy sem a vidéki, sem a körponti tagok nem rózsáíthatók egyenlő elbánásban, mert a körponti tag mindenesetre magasabb tagjárulékot kényszerűen fizetni csak azért, hogy a pénztárnak a vidéki tagok segélyezése folytán előállott költség-többletét megtérüljön, illet-

vefederhető legyen, viszont a vidéki tag, bár viszonyaihoz mér-
ten ugyanugy és ugyanannyival hozzájárul a pénztár költsé-
geihez, aránylag mégis rosszabb ^{*)}, sőt néha egyáltalán
seminiremi ellátásban nem részesíthető betegsége esetén,
mert a pénztár által ily esetekben fizetendő márféloxero
táppénz semmiesetre sem egyenértékű a rendszeres orvosi
kezeléssel és gyógykezerekkel való ellátással.

Ma pedig, ha a törvény elrendeli a kötelező biztosí-
tást, minden munkás, a ki a törvény rendelkezésének
eleget tesz annak, hogy a rá eső tagdíjrulékot megfizeti,
bármilyen csekély összegben legyen is az megállapítva, fel-
tétlenül és joggal elvárhatja, hogy ha arra szükség van,
betegsége esetén egyenlő elbánásban részesüljön többi tag-
társaival. Igaz, azt mondhatná valaki, hogy ha nem
volna is többfajta pénztár, a viszonyok mégsem változna-
nak, mert a vidéki tagok gyógykezelése akkor is csak
olyan nehézkes maradna, s az ellenőrzés se lenne könny-
nyebb semmivel. Ez tagadhatatlan, de viszont tagad-
hatatlan az is, hogy a pénztárakban orvosok részén
nagyobb díjazást biztosíthatóan, ennek pedig hatá-
sa első sorban is abban nyilvánulna meg, hogy a ma

---

^{*)} Pl. Chy. községben lakó tag betegedik meg súlyosan, a mely
községben csak 3-4 órai járdányira van orvos. Bár az orvosi
látogatás a betegséghoz mérten legalább egyszer napjában szükség-
es volna, az lehetetlen a költségek miatt, de azért is, mert az
orvos sem vállalkozhatik rá, hogy naponként 3 órai utat tegyen
meg egy betegért, és idő alatt rá esetleg 10-szer is szükség lehet!

betöltetlen körorvosi állások egymástan betöltetlenek, az orvosi körök oxaporíthatók lennének, ami által agyógykezelés mai nehézsége, sőt lehetetlensége megodnánk; a mi pedig az ellenőrzés stb. -beli nehézségeket és drágaságát illeti, ez is mindenesetre kevesebb költséget igényelné, mint a mennyibe most az egy területen működő több pénztár igazgatója kerül, s e mellett a megfelelő anyagi eszközök nagyobb mértékben állván rendelkezésre, bizonyára könnyebbé és határozottabbá is válnék.

Ita is bizonyos, hogy a bejelentési kötelezettség alul ott bujhatnak ki az erre különben is nagy hajlandósággal bíró munkaadók a legkönnyebben, a hol többféle folyó pénztár is működik. A törvény szerint mindegyik folyó pénztár tagja lehet az (ha egyéb megxorítások nincsenek), a ki nem tudja igazolni azt, hogy az ugyanazon a helyen lévő mások elismert jellegű pénztárának már tagja. A be nem jelentett munkás munkaadója ellen melyik pénztár léphet fel egész bizonyosan és a kello' erélygel, mikor nem tudhatja, hogy az a munkás nincsen-e már a másik pénztárnál biztosítva? Csak egy igen egyszerű példát hozunk fel. Egy kerületi pénztár megtudja, hogy egy kereskedő, segéd már hosszabb idő óta alkalmasságban áll, a nélkül, hogy be volna jelentve. Egyebet nem tehet, feljeleníti a mulasztásért a munkaadót. Ez azonban hogyan, hogyan, tudomást veszt a feljelentésről, szalad a „Kereskedelmi alkalmasságok betegségéért pénztárához” s ott segédjét bejeleníti, bár az egy fél éve nálán van, mondjuk egy hónappal a bejelentés előtt való belépési kelettel. A tárgyaláson igazolja, hogy a feljelentés öle-

je'n, segédje már tagja volt egy elismert jellegű pénztárnak, s még ő kíván elégtételt a jogtalan szakköltésért. De még nem végantunk. A tárgyalás után bejelenti az egyleti pénztárnól, hogy segédjét átlépteti a kerületi pénztárhoz. De hogy lépteti át, segédje megint nincs biztosítva sehol, de ő igen ax. ellen, hogy többet fel nem jelentik. Ha véletlenül megbetegszik a segéd, hát akkor valahova megint bejelenti, csak legfeljebb véletlenül tudható meg, hogy a segéd mióta van nála, s még akkor is talál mentseget, és csak igen ritkán fizet. Ennél különben sokkal oxifrább esetek is előfordulnak.

Már ezek is elég súlyos érvek annak igazolására, hogy törvényhozásunk nagy hibát követett el, amikor alaposabb megfontolás nélkül a nem megfelelő hazai talajba átültette a német és osztrák törvényeknek a pénztáriak különféle fajára vonatkozó rendelkezését. Még jobban igazolható azonban a törvényhozás tévedése, ha tekintetbe vesszük, hogy mennyire felaprózta és a rendelkezés a biztosításra kötelezetteknek hazánkban ugy sem nagy kontingenset. Az 1898. évben 656.262 betegség- és pénztárban biztosított egyén találtatott az egész Magyar birodalomban. Ez a szám az 1890. évi népszámlálás alkalmával talált népességnek alig 3.74 %-át képviseli (Németországban 1893-ban csaknem 14 %-át), úgy látszik, mintha a törvényhozásnak egyenesen ax. lett volna a célja, hogy csak minél több pénztár keletkezék és nem az, hogy bár a külföldön csak néhány pénztár, de a biztosításra kötelezett vagy kötelehető tagok minél olcsóbb-

ban, minél jobb ellátások jussanak. Már pedig a pénztárak szá-
mának szaporodása ezt legalább is kétoldjára teszi. Az 1898. év vé-
geig betegsegélyező pénztáraink száma 453-ra szaporodott fel, s
így az ezen évben talált 652.262 biztosított egyen 453 pénz-
tár között oszlott meg, még pedig a legelterjedtebb módon, mert
váltak néptelen, s az tagot is alig számílló pénztáraink, simeit
olyanok, a melyek tízezekbe menő tagot adminisztrálták és se-
gélyeztek. A statisztika által igazollatott, hogy minél röpe-
sebb valamely pénztár, az igazgatási kiadások a bevételeknek
általában s a tagjárulékokból eredő bevételeknek is annál ki-
sebb százalékát kötik le; minél nagyobb tehát a taglétszám,
annál jobban csökkenik a pénztár igazgatási költsége. Min-
denestre méltánytalan tehát, hogy apró-cseprő pénztárak
ra felaprózva, a munkások nehezen szerzett féllevei oly ki-
adásokra legyenek felhasználva, a mely kiadások — csökken-
tetven a pénztárak száma — megtakaríthatók, illetőleg az
így megtakarított összegek a munkásoknak, azok család-
tagjainak betegségek esetében való jobb ellátására lennének
fordíthatók. Nevezetesen bár a pénztárak kerületieknek,
ipartestületieknek, vagy bármilyen más néven, — a kérdés súly-
pontja nem az elnevezésen fekszik, — de mindenesetre mini-
mális összegbe kerüljön kormányzásuk, s a rendelkezésre álló
bevételek a tagok ellátására legyenek fordíthatók, mert hi-
ssen a cél a betegsegélyezés. Nemtorozásban *) 1893-ban
ittlag egy-egy tagra esett betegellátási költség eximén 12.46 M.

*) Dr. T. Bödiker: „Die Arbeiterversicherung in den Europäi-
schen Staaten“ című művében közölt statisztikai adatok nyomán.

igazgatási költség címén pedig 0.85 M.; hazánkban ellenben 1898-ban betegellátási költség csak 11.32 K, igazgatási költség pedig 3.16 K, vagyis tényleg — csaknem teljesen egyenlő segélykezési nemek mellett — a mi betegsegélyező pénztáraink sokkal rosszabbul látják el tagjaikat, mint a németországi pénztárak, s jóval többet vonnak el az igazgatási költségek fedezésére.

Ex törvényünknek a legjelentékenyebb tévedése, s bizonyára ex orvosolható a legnehezebben is, mert a pénztári alapszabályok jóváhagyásával az egyes pénztárak jogokat szereztek, különösen a letétketésre, fennmaradásra, a melyeket megőszdelmekni mindenesetre kötelesek, s a szerzett jogok megbotlygatásához még a törvényhozási csaknem egyen óvatos kesekkel nyúlhat. Lemicsetre se volna helyes azonban, ha ex alkalmmal csak az módgellétnek, hogy melyik pénztár teljesíti jobban, s melyik kevésbé jól kötelezettségait, mert e tekintetben csak nagyon relatív eredményekhez juthatnánk; bizonyos ugyanis az, hogy minden pénztár egyformán azon igyekezik, hogy kötelezettségait a lehető legjobban teljesítse, ha az eredmények még se ezt mutatják, akkor bizonyosan a helyi viszonyokban rejlik a hiba. To megoldáshoz csak úgy juthatunk, ha megállapítjuk, hogy ilyen és ilyen jellegű pénztáraknak kell letétniök, másféle pénztárak pedig letétketnek, ha működésüikkel egyáltalában nem vesztélyeztetik azoknak a pénztáraknak a fennállását, a melyeknek letétes okvetlenül megkívántatik, mindenesetre pedig, ha az 1891. évi XIV. t. cz. - nek most vitatott rendelkezése folytán előállott súlyos bajt gyökereesen akarjuk orvosol-

ni, a pénztárak sokfeliségét jelentékenyen le kell csökkentenünk, a mi során, könnyedén menni semmicsetre se fog ugyan, de nem szabad elfelejtenünk, hogy néhány száz pénztár megszűntetésén csak néhány száz tisztviselő esik el legföljebb — ezek között is a legtöbb csak bizonyos mellék — jövedelmétől, míg ugyanaz az intézkedés több mint felmillió munkának a jelenlegihez viszonyítva hasonlíthatatlannul több elönyt és betegségeink esetében jobb ellátást biztosítana!

Egyik lényeges hibája a törvénynek, hogy a biztosítóra kötelezett tagok mellett bizonyos egyénekre nézve az önkéntes belépést is lehetővé teszi. A mennyire főlösileges az a rendelkezés, éps oly terhes is, sepen az az oka annak, hogy a pénztárak jó része, különösen az a rész, a melynek vezetősége homolyan foglalkozik az ügygel, alapszabályai után, bár a törvény intenciójával ellenkezőleg, lehetőleg megnehezíteni igyekezik az önkéntes tagok belépését. Tapasztalati tény ugyanis, hogy az önkéntes tagok nem sokáig maradnak tagjai a pénztáraknak, s rendszeren már legelő megbetegedésük után kilépnek a pénztári kötelekéből, mert a pénztárak az ilyen tagoknak rendszeren magas igényeit kielégíteni nem képesek. Különösen orvosi szempontból nem helyeselhető az önkéntes tagok intézménye, mert rendszeren olyan egyének lesznek és pedig legtöbbszor egész családjikkal pénztári önkéntes tagok, a kik a betegséghelyezési törvény meghozataláig házi orvost voltak kénytelenek tartani, ennek a költségeitől így kevesének aztán a pénztári tagság révén olcsó pénzen megszabadulni. Az ilyen tagok a pénztári orvostól is azt az odaadást várják, a mit házi orvosuktól megkivánnhattak, hogy

már a legkisebb, a legényegtekebb betegség esetén is naponta többór is látogatást tegyenek, erre természetesen a pénztári orvos nem vállalkozhatik, de nem is kötelezhető, de ez aztán rendszerint sok panasznak, elégedetlenségnek, a betegségyező pénztári intézmény kárkötésének okozója is. Az önkéntes tagsági intézmény semmiképen sem egyeztethető össze a kötelező biztosítással, sokkal helyesebb volna, ha a törvény az önkéntes biztosítót teljesem meg hagyja az elismert pénztári jelleggel nem bír, magánegyesülés útján létrejövő külön borsó betegségyező és temetkezési egységeknek, s az elismert jellegű pénztárakat önkéntes tagok felvételére nem kötelezi, azoknak ily tagok felvételét meg nem engedi.

Egy másik sarkalatos hibája az 1891. évi XIV. t. cz. - nek, hogy a 6. § - ában oly kedvezményt biztosít a munkaadóknak, a mi egyszerűen illuzóriussá teszi az egész intézményt. Ha ugyanis a munkaadó az iparhatóság által szabadon mérlegelhető biztosítékot nyújt az iránt, hogy alkalmasságait a pénztárak által nyújtott segélyezéseket minden nemével ellátja, alkalmasságainak bejelentési kötelezettsége alul felmenthető. Azonban vagy biztosításon kötelezett valaki, vagy nem. Ha nem, akkor nincs vele dolgunk, de ha biztosításra köteles, akkor ilyen felmentésnek helye nem lehet. Ez egyszerű kijárat az a törvény rendelkezéseinek, mert jó a mul el sem gondolható, hogy a munkaadó a pénztárba évente befizetendő néhány fillér helyett komoly kávéfikkal vállaljon magára oly kötelezettséget, hogy esetleg hónapokon keresztül fizetni fogja al-

alkalmazottjaiért a magas kórházi ápolási díjakat s többféle kiadásokat. Ilyen humanus munkaadó nem igen akad. A törvénynek ez a rendelkezése lehetővé tette azt, hogy az ilyen munkás betegsége esetén csak hosszadalmas pörös köds után jusson el az őt megillető segélyhez. Ugy látom, hogy erre már kormányunk is rájött, mert az 1900. évi reformjavaslat szerint ez a rendelkezés törendő volna.

Lényeges hiánya a törvénynek, hogy nem nyújt elég biztosítékot arra nézve, hogy a be- és kilépési bejelentések pontosan eszközöltsenek. Már a bejelentésre engedélyezett 3 nap is hosszú idő, s ezt is tévesen magyarázta a kereskedelemügyi minisztérium egyik elvi jelentőségű határozatában, amikor úgy értelmezte a törvényt, hogy a munkaadó mulasztást csak akkor követ el, ha 3 nap eltelté után nem jelenti be alkalmazottját a pénztárhoz, s a 3 nap előtt eltávozott munkást munkájában állásának idejére nem köteles bejelenteni. Ez téves magyarázat, mert a munkás bejelentésére a törvény 2.§-a szerint csak akkor nem köteles a munkaadó, ha az alkalmazásba lépés idején világosan kikötötte, hogy az alkalmazás 3 napnál tovább nem fog tartani, mivel pedig az iparosoknál nálunk bevett régi szokás szerint a próbaidő — mint ez a törvényhozó előtt is bizonyára ismeretes volt — 14 nap, világosabból, hogy a törvényhozó indencsiója szerint a munkaadó a próbaidő tartama alatt is köteles betegség esetén biztosítani alkalmazottját, s így a bejelentési kötelezettség sem 3 nap után kezdődik csak, annál kevésbé, mert ez a törvény szavaiból se magyarázható ki; mert mikor a törvény

azt mondja, hogy „a munkába lépéstől számítandó nyolc
 nap alatt”, ex helyesen csak úgy értelmezhető, hogy a munka-
 adónak szabadságában áll munkába lépett alkalmazottját
 a munkába lépés napján, az utána következő első, második
 egész nyolcadik napon, — a mint ezt ideje megengedi —
 a pénztárnál bejelenteni. De ha figyelembe vesszük azt,
 hogy a bejelentésnek az a célja, hogy a munka már mun-
 kába lépéstől kezdőelőleg biztosítva legyen betegség esetén,
 ex a betegség pedig a munkába lépés után közvetlenül is
 bekövetkezhetik pl. valamely baleset előfordulása esetén,
 bizonyos az, hogy a munkaadónak 3 nappal terjedhető
 haladékot adni nem tanácsos, sőt elég volna erre a
 célra 1-2 nap is (a reformjavaslat igen helyesen 2 napot
 tervez), annál is inkább, mert a vidéki munkaadók
 rendszerint, a pénztárak ott helyén lakó munkaadók po-
 sítig újabb időben mind gyakrabban postai úton okolták
 alkalmazottaikat a pénztárakhoz bejelenteni, sőt most
 már a legtöbb helyen lehetséges ex telefonon is, de egyébként
 is a munkaadónak csaknem minden esetben van tanon-
 csa vagy szolgája, a kit ilyen dolgainak elvégzésére hasz-
 nálni szokott, már pedig akkor teljesen mindegy, hogy a
 bejelentési lapot akár közvetlenül a munkába lépés után
 állítja-e ki, s azt azonnal postára adja vagy más alkal-
 mas módon beküldi a pénztárba, vagy pedig csak 3 nap
 múlva. Különösen káros hatással volt ex a törvény
 életbelépése idején, mert csak megerősítette a munka-
 dókban a különben is természetünkben gyökerező azt a
 fátörpáli ös szokást, hogy ráérünk arra még, a minék

az lett a rendes és természetes követelménye, hogy 8 nap helyett 14, sokszor még ennél is több nap alatt jelentik be csak munká-
saikat a munkaadók a pénztárakhoz.

Még károsabb követelményekben a hasonló rendelkezés a
kilepés bejelentésénél; 8 nap alatt a munkaadó a bejelentésről
könyven megfedekezik, s akkor aztán mindenesetre neheze-
re érik, hogy ugyanazon elbánásban less része neki is, mint an-
nak a munkaadónak, a ki határozottan és nyíltan a tör-
vénnyel való ellenkezési kívánságokkal, dacból vagy nemtör-
ődelmiségből, de mindenesetre dolos és nem csak csupán mu-
lasztja el a bejelentést, amire természetesen sem a pénztá-
rak, sem az eljáró hatóságok a törvény világos rendelkezési-
vel szemben tekintettel egyáltalában nem lehetnek.

De főképen hiányosak a törvénynek a kihágások mérvét
és büntetését megállapító büntető határozatai, mivel egy-
részt a büntetésnek csak a pénzbüntetésnek kisebb na-
gyobb fokában vannak megállapítva, másrészt nem mi-
nősítetik kihágónak a munkaadónak az az eljárása is
ha a tagsági járulékokat bizonyos időn belül nem szolgá-
tatja be a pénztárba. A törvény 83. §-ának a) pontjá-
ban minősített kihágást és a most említett mulasztást
rendesen azok a munkaadók követik el, a kik különben
sem bírnak lefogható vagyonnal, ily körülmények
között pedig akormily nagy összegekre számorodnak is
fel tagdíjhatárlataik, akormennyirek elmulasztják is
a bejelentési kötelezettséget, tulajdonképen büntetlenül
maradnak, mert hiszen sem a legalacsonyabb, sem a leg-
magasabb mértékű pénzbüntetést megfizetni nem

tagjaik ugysem! Eltekintve attól, hogy a törvénynek nem lehet az a célja, hogy kihágást statuáljon, s arra büntetést szabjon ki csak azért, hogy ilyen is legyen, hanem hogy az szűkösség esetén végre is hajtsák, a legtöbb esetben a pénztárak anyagilag is károsodnak, mert tagjaikat akkor is ellatni tartozván, ha azok tagdíjai a hátralekban szereznek is, megtörténhetik, hogy oly tagokat kell esetleg igen hosszú időn keresztül segélyezniük, a kik után esedékes tagjárulékokat pedig soha meg nem kapják? Ha a pénzbüntetések megfelelő tartamu szabadságvesztési büntetésre átváltoztathatókká lennének, s a tagdíjaik befizetésének bizonyos időn belül (2-3 hónap) való elmulasztása hasonlóképen büntetendő kihágásának minősítették, és a rendelkezés a míg bizonyára lényegesen csökkenene a törvény rendelkezéseivel szembeni oly mulasztásokat elkövető munkaadóknak a számát, másrészt a pénztárak is némi ottalomban részesülnének az említettük indokolatlan anyagi megterheléstől esélyeivel szemben.

Mellett az a törvénynek jelentékenyebb és hosszabb módosítást igénylő hiányait és hibáit, szándékosan utolsónak hagytuk a törvénynek azokat a rendelkezéseit, amelyekre nézve nem vagyunk teljesen tisztában az iránt, hogy megállapításuk alkalmával tulajdonképen mi iránnyal állhatna a törvényhozó? A tulságos humanitás aligha, mert akkor érthetetlen, hogy miért a nagyobb humanizmus a törvény egyik szakaszában, s miért nem egyforma fokú az az egész törvényben? Értjük itt a börtönített tagok segélyezésében való részesítésének legalább

huszad, hetig való kiterjesztését, s azt a további rendelkezést,
 hogy, a pénztári tagok, a kik keresethiány miatt (örvén
 ez alatt a munkából kilépett munkások által munkakeresésben eltöltött időt) a törvényben megállapított legkevesebb
 tagsági díjait sem képesek megfizetni, tagsági jogukat az
 utolsó befizetéstől számítva még hat hétig élvezik, "vagyis
 tehát, hogy ha a munkából kilépett munkás munkakeresés
 közeiben, a mikor tehát keresethiány miatt tagdíját fizet-
 ni nem tud, de a törvény 33.§-a szerint már a pénztári
 tagjaul nem is tekinthető, hat hétig belül, még pedig
 akár a hatodik hétnek utolsó napján, megbetegszik, vele
 szemben az a pénztár, a melynek munkában állása idején
 tagja volt, megbetegedése napjától kezdve még teljes husz
 hétig át, kötelezettségben marad. A humanizmus szem-
 pontjából tekintve a dolgot, ez a rendelkezés kétszegen kívül
 elismerné méltó, de ha igaz nagyon is humanus tudott
 lenni a törvényhozó, akkor legalább is érthetőtlen, hogy
 a rendelkezésekkel szemben miért vonta össze a törvény
 2.§-ában olyan tulajdonságban a birtosításra kötelezettség
 körét, mikor az itt felsoroltakon kívül a birtosítási köte-
 lezettség — és pedig legkevesebbé sem lépve túl „az ipari és
 gyári alkalmazottak” hirtérvonalát — még igen lényo-
 ságon kiterjeszthető lett volna, s miért engedett akkor a ha-
 badságot a minisztériumnak, a melynek alapjairól a birtos-
 itási kötelezettség alól annyi megannyi felmentés vott ad-
 hato; miért soroltotta még továbbá a segélyezésről egyik má-
 sik nemét a szükségességébe is nagyobb mértékben, pl. a temet-
 ési segély maximális összege sem lehet nagyobb, mint a járulékok

kiszámitásának alapjául vett összeg negyvenszerese, jöllehet a legtöbb esetben a tényleges eltemetőre még en sem elegendő, vagy hogy ha a pénztárak a minimális segélynél többet nyújtanak tagjaiknak, akkor a járulék kulcsa a minimális 2%-ot meg nem haladhatja, minden figyelem nélkül arra, hogy a minimálnál nagyobb segély is megadható lenne és különösen a családtagok is gyógykezelésben és orvosokerebben részesíthetők lennének már akkor is, ha a járulék kulcs, ha nem is minden tagra, hanem csak pl. a családtagokra, akutan a tagok bizonys, a megbetegedés veszélyének és esélyeinek jobban kitett kategóriájára, a 2%-on felül 3 esetleg 4%-ra emelhető lenne.

Ugy látom, a segélyezés tekintetében egyedül az osztrák betegsegélyezési törvény hasonló rendelkezéseit vette csak mintául a magyar törvényhozás. A német törvény csak tízenhárom hétre terjedti ki a pénztárak segélyezési kötelezettségét, s a magyar törvénynek tulajdos humanizmusa annál inkább is célját tévesztette, mert azokat a pénztárakat tekintve, amelyek a legrosszabbabb segélyezéssel is csak alig tudják ellátni tagjaikat, en a huzóhéti kötelezettség elviselhetetlen teher, azok a pénztárak viszont, amelyek már valamivel jobb viszonyok közt vannak, egyetlen egy esetben sem zárkózának el a méltányosság oximén attól, hogy egészen a legvégso határig, egyöntendíg segélyezzek arra érdemes, xerenciellen tagjaikat. De méltánytalan is a pénztáraknak en a kötelező megterheltségük, mert a hosszabb gyógyulási időt igénylő be-

betegségek túlnyomó részben balcsetekből vagy oly organikus bajokból származnak, amelyek a tagok úgynevezett magukkal visznek a pénstárba, s amelyekből a felgyógyulás lehetősége rendszerint kívánódva. Az a néhány beti tagdíj pedig, a mit az ilyenek a pénstárba befizetnek, éppen nem recompensatioja a hosszú ideig tartó kezelési és egyéb költségeiknek.

Díszont a balcsetekből származó betegségek esetén előálló költségeket Németországban a 14. héttől kezdve, Ausztriában pedig már az 5. héttől kezdve a balcsert ellen biztosító pénztárak veszik át a betegségyás pénztáraktól, míg nálunk ilyen esetben is teljes 20 hétig, sőt mert a pénztárak úgynevezett rákényszerítve a méltányosságra, esetleg egy egész évig a betegségyás pénztárakat terhelik az összes költségek. Ezzel helyesebb lett volna, ha a pénztárak kötelezettsége nálunk is rövidebb időben (pl. egy negyed évben) állapíthatott volna meg, a pénztárak megerősödésével novellaris uton a segélyezés időtartamát esetleg meg lehetett volna hosszabbítani, míg a már megállapított időtartam leállítása sok tekintetben már sokkal nehezebb lenne eszközölhető.

Egy törvény jószágának bizonyos irányban fokmérőjeül tekinthetjük azt is, hogy az mily mértékben szorul magyarországiakra, elvi jelentőségű határozatokra. Ha az 1891. évi XIV. t. cz. jószágát ezzel a fokmérővel mérjük, arra a sajnalatos következtetésre jutunk, hogy bár az meglehetősen rossz, mert az életbe léptetése óta elmúlt közel tíz év alatt legalább 300 magyarországi elvi jelentőségű határozatot tartalmazó miniszteri rendelet kiadása vált szükségessé. Ez a rendelet tömeg mindenesetre megnehezíti a betegségyezési közi-

gazgatási functiók végzését is, s azért éppen nem csodálkozhatunk rajta, ha ex a kőigazgatási ág manapság már egyike a leg több körülmények között igénylő igazgatási teendőkhöz.

Tal amely intézménynek működését és hatását legbiztosabban azokból a számbeli eredményekből ítélhetjük meg, amelyek az az intézménynek stationtikája összeegyeztetése. Ezek a számtömegek meglevenitlik előttünk az egész intézményt, s a belőlük levonható tanúságok alapján meghatározhatjuk, hogy mely irányban működött az intézmény pontosan, hol szorult az pótlásra, javításra.

A betegsegélyző pénztárak az 1894. évi XIV. t. cz. 82. §-a értelmében megalakulásuktól kezdve kötelesek a kereskedelemügyi miniszter által rendeleti úton szabályozott stationtikai adatgyűjtést vezetni, s az ex. alapján megköszített kimutatásokat évenként a hatóságoknak bemutatni. A törvénynek ex. a rendelkezés. térti lehetősége, hogy ma már csaknem minden irányban kielégítő stationtikai adatok állanak a betegsegélyző pénztárakról rendelkezésünkre.

A törvény felhatalmazása alapján kiadott 1893. évi 28856. számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet értelmében a betegsegélyző pénztárak az iparhatóságok útján négyféle kimutatásban tartoztak működésük számszerű ismertetését felszólítani a minisztériumhoz, anyagi vi-
 szonyaikról szóló zárószámadoisai és vagyonmérlegük kapasan. A kezdet nehézségeivel küzdő pénztárak azonban az exen. rendeletben megszabott, különben is igen kompli-
 kált kimutatások anyagát összeegyeztetni és rendezni alig voltak képesek, úgy hogy számos pénztár egyáltalában nem is szolgáltatotta be az adatokat, s a mely pénztárak

beszorgáltatták is, azok se nyújtottak teljeseen megbízható kimutatásokat, s így a pénztárak működésének első két extendejéről (az 1892. éki számkönyvet oxámításba se vehetjük) nincsenek is pontos számadataink. Közben az országos m. kir. statisztikai hivatal tanulmányozás tárgyává téven a betegsegélyző pénztárak statisztikájának ügyét, ennek alapján az 1896. év január havában adott ki a pénztárak statisztikai kimutatásaira vonatkozó új rendelet (1895. évi 87021. ker. min. szám alatt), a melynek értelmében — az 1895. évtől kezdve — oxolgáltatják még ma is be a betegsegélyző pénztárak a statisztika cseljait oxalgáló számadatokat.

A magyar korona alá tartozó országokban az 1899. évben összesen 457 betegsegélyző pénztár működött az 1894. évi XIV. t. cx. alapján, még pedig a morosételemben vett Magyar országban 434 és Horvát-Szlavonországokban 23 pénztár. A pénztárak jellegét tekintve volt az 1899. évben 111 kerületi, 109 ipartestületi, 180 gyári és vállalati, végül 57 magánegyesületi betegsegélyző pénztár. Az 1898. év adataihoz viszonyítva új ipartestületi pénztár az 1899. évben ismét Balahuszt, viszont megszűnt 3 gyári és vállalati és 1 magánegyesületi pénztár, a kerületi pénztárak számában ellenben az 1895. évi óta változás nem állott be; így tehát az 1899. évben a betegsegélyző pénztárak száma megint néggyel oxaporodott. Ugyosa, Kis-Küküllő és Lika-Krbava vármegyékét kivéve az ország minden vármegyéjének megvan a maga kerületi pénztára, egyik másik vármes-

gyében/több is, míg a pénztárak többi fajtai minden arány nélkül csökkennek meg az ország egész területén.

A betegsegélyező pénztárakban az 1895. évben 569.475 ipari és gyári alkalmazott volt birtosítva, azóta en a szám egyre növekedett, 1896-ban 591.035-re, 1897-ben 618.600-ra, 1898-ban 656.262-re, az 1899. évben azonban hirtelen jelentékenyen csökkent, még pedig abszolút számban 28.182-rel 628.080-ra, a míg tehát 1895-től 1898-ig összesen 15.24 % szaporodás mutatkozott, még pedig 1895-ről 1896-ra 3.52 %-kal, 1896-ról 1897-re 3.79 %-kal, 1897-ről 1898-ra 7.27 %-kal emelkedett a pénztári tagok száma, addig 1898-ról 1899-re 4.29 % csökkenést találunk. Milyen gondolkodóba ejt het bennünket en a tény? Az országos m. kir. statisztikai hivatal „A magyar korona országainak betegsegélyező pénztárai 1898-ban” című kiadványának 42. lapján az 1895-1898. években tapasztalt taglétszám növekedésére vonatkozólag a következőket olvassuk: „A taglétszámnak en a fokozatos gyarapodása ipari életünknek növekvő intenzitásáról s az ipari munkáselemnek számbeli gyarapodásáról tesz tanuságot, a minthogy az ipari életnek minden kül-
lánvörösége, a lendület nagy, mint a pangás viaszatükröződik a betegsegélyező pénztárak morgalmas tagsági forgalmában.” Lássuk, így van-e tényleg?

A pénztárak alakulási idejét az 1892.-1895. évekre kell tennünk, az utolsó kerületi betegsegélyező-pénztár ugyanis az 1895. évben alakult meg. Az 1891. évi XIV. t. cz. szerint a kerületi pénztáraknak kötelezett tagjai mindazok a birtosításon kötelezettek, a kik nem tudják igazolni azt, hogy a

pénztár területén illetékes más elismert jellegű pénztárnak
 már tagjai. Ugy kell következtetnünk, hogy az 1895. év
 után alakult egyéb elismert jellegű pénztárak tagjainak
 a nagyobb kontingense már a kerületi pénztárak azon
 tagjaiból alakult, a kik az új pénztárak alakulásá-
 val ezekhez közelebb való viszonyban állottak, mint a
 kerületi pénztárhoz, egy kisebb kontingense viszont oly
 tagokból, a kik még biztosítva egyáltalában nem voltak,
 akár a pénztár megalakítása való tekintettel, a mely
 esetben az ide belépni köteles tagok miniszteri rendelet
 szerint a kerületi pénztárba való belépésre nem voltak kö-
 telezendők, akár a törvény rendelkezéseinek kijáratása-
 val. Nagyis tehát az országban tartzkodó kötelezett
 betegsegélyző pénztári tagok egy kis töredék kivételével az
 1895. év végével már tényleg betegsegélyző pénztári köte-
 lektben állottak. Ez azonban csak feltéve, így kellett
 volna lenni, tényleg azonban úgy áll a dolog, hogy az
 országban levő biztosításra kötelezetteknek egy igen je-
 lentékeny része nem állott sem az 1895. év végén, sem
 áll még ma sem betegsegélyző pénztári kötelektben. Az
 1900. évi népszámlálás adatainak közzétételét után látnunk
 csak abban a helyzetben, hogy a biztosításra kötelezett és
 a tényleg biztosított alkalmazzottak között fennálló arány-
 számot kimutathassuk; nem hiszem azonban semmi eset-
 re sem, hogy az összes biztosításra kötelezetteknek a be-
 tegsegélyző pénztárakba való felvétele már teljesen befeje-
 tetett volna. Ezenért, véleményem szerint a pénztárak
 taglétszámának 1895-től 1898-ig tapasztalt fokozatos emel-

kedése, az országos munk. statisztikai hivatal fentidézett véleményével szemben, első sorban abban leli magyarázatát, hogy azt nézben az újabb pénztárak alakítása, nagyobb részben pedig a már megalakult pénztáraknak a biztosításra kötelezetteknek a pénztári kötelekkel való bevonására irányított fokozatos erőfeszítése idetzte elő és nem ipari életünknek növekvő intenzitása, hiszen, ha a kereskedelmi és iparkamara'knak évi jelentéseit néhány évről visszamenőleg állapozzuk, évről-évre azt olvashatjuk azokból, hogy iparunk pang, évről-évre hanyatlak, s a munkahiány évről-évre fokozódik. A statisztikai hivatal véleményével szemben kifejezett véleményemet látszik igazolni az is, hogy a kerületi pénztáraknál a büntető-pénzek összege (a többi pénztárak büntető-pénzeiből eredő bevételeit itt figyelembe nem vehetjük, mert azok nem a bejelentések elmulasztásából keletkeznek), 1895-ben 16694 koronát, 1896-ban 19376 koronát, 1897-ben 22736 koronát és 1898-ban 18699 koronát tett ki (1899-ről nincs adata), s csak természetesenek tekinthetjük, ha a pénztárak taglétszáma a munkásokok, szigorú feljelentése mellett egyre-másra növekszik, még pedig nemcsak a feljelentett munkásokok alkalmazottjaival, hanem nyilvánvaló, hogy a pénztár szigorúságának hírére, hogy a büntetést kikerüljék, a többi munkások is pontosabban igyekeznek bejelentési kötelezettségüknek eleget tenni. A beteggyógyító pénztárak mozgalmas tagsági forgalma minden bizonnyal hiú tükre lesz az ipari élet minden hullámvérésénél, a lendület úgy, mint a pangás tényleg hűségeseen vissza fog abban tükröződni, azonban majd csak akkor, ha a munkások kötelezések teljesítéséhez

már kivétel nélkül hosszúraoktak. Ugy látottuk, 1895-től 1898-ig a munkahiány senki volt még olyan nagy, mint a kisebbiekben, s a biztosításra köteleetteknek a pénztári kötelekbe való bevonása még elég erős volt arra, hogy még néhány számléknyi emelkedést is mutasson hazánk munkáselemeinek száma tekintetében, az 1899-ében ellenben már vagy a pénztárak tevékenysége csökkent e téren, vagy pedig a munkahiány fokozódott már oly mértékben, hogy munkáselemlünk számbeli megfogyatkozására többé nem volt már valószínű.

Az egyes pénztárakat tekintve 1898-ról 1899-re fogott a kerületi (307.539-ről 290.678-ra) és a magánegyesületi (89.715-ről 72.037-re) pénztárak tagállománya, ellenben növekedett az ipartestületi (74282-ről 79403-ra) és a vállalati (184.726-ről 185.962-re) pénztárak tagállománya. Legnagyobb az aradás 17.47% a magánegyesületi pénztáraknál, ugyanazek 1895-től 1898-ig még 0.26% növekedést mutattak, valamivel kisebb a kerületi pénztáraknál 5.32%, holott ugyanazek 1895-től 1898-ig 1700%-kal szaporodtak, úgy látottuk tehát, hogy a munkahiány kevésbé a képesítéshez kötött iparágakban mutatkozik, mint inkább azoknál a munkáknál, a melyeknek alkalmasságai a magánegyesületi és részben a kerületi pénztárakhoz tartozhatnak. Bár az ipartestületi pénztárak taglétszámbeli növekedésének számaránya is csökkenést mutat, mert míg 1897-ről 1898-ra 9.39% volt a szaporodás, addig 1898-ról 1899-re már csak 6.89%, hasonlóképen a vállalati pénztáraknál, 1897-ről 1898-ra 8.65%,

míg 1898-ról 1899-re már csak 0.67%.

Az 1899. évi végén egy-egy körületi pénztárra esett átlag 2618 (1898-ban 2771) tag, egy-egy ipartestületire 728 (1898-ban 735), egy-egy vállalatira 1033 (1898-ban 1009) és egy-egy magánegyesületire 1264 (1898-ban 1547), s kategóriában vannak aronban az átlag legkisebb taglétszámu pénztárak, mert a fenti átlagszámot az általános munkapénztár-hozsárazmításával nyertük, ennek pedig a taglétszáma 1898-ban is meghaladta az 50000-et.

Az évrőli fluctuáció 1899-ben így alakult: a belépések száma volt 641.120 (1898-ban 691.417), a kilépések száma 663.573 (1898-ban 642.277), meghalt 4995 (1898-ban 4738) egyén.*) A pénztári tagok ugyanczán örökös vándorlásban vannak, s csak alig van néhány tag, aki az egész év folyamán ugyanazon betegsegélyző pénztárhoz tartoznék, a betegsegélyző pénztárak tagállománya tehát mondhatni évről-évre egészen megújul és megváltozik. A legerősebb a hullámzás az ipartestületi pénztáraknál (1898-ban 1000 főnyi ipartestületi pénztári tagra 1885 belépés és 1783 kilépés esett, míg az öszo betegsegélyző pénztáraknál 1000 tagra 1561 belépés és 1449 kilépés), ugy látszik, hogy a kézműiparban foglalkozó munkásaim vándorlása sokkal nagyobb arányu, mint a nagyipari munkásoké, ezt a magas fokú hullámzást magyarázza

---

*) A statisztikai hivatalnak fentebb már idézett kiadványa az 1898. évi végén volt taglétszámot 656.262-re, míg az „Magyar Statisztikai Évkönyv” VII. kötet (az 1899. évről) ugyaneken

egyébeként az is, hogy az időszakkhoz kötött iparvágak is nagy részben az ipartestületekhez tartoznak. Elegendő magas a területi pénztárak taghullámrása is (az ide tartozó elem különben se sokat különbözik az ipartestületi pénztárakhoz tartozó elemtől), 1898-ban 1000 tagra 1425 belépés és 1346 kilépés jutott, tehát még mindig az átlagon felül. Már sokkal kisebb a magánegyesületi pénztárak taghullámrása (1000 tagra 609 belépés és 569 kilépés) és legkevesebb a nagyipari munkásokat magukban foglaló vállalati pénztáraké (1000 tagra 597 belépés és 503 kilépés).

Kár, hogy statisztikai kimutatásainkban a birtosításra kötelezett pénztári tagok számaránya mellett mincsem külön feltüntetve az önkéntes tagok számaránya is, pedig mindenesetre érdekes volna tudni, hogy milyen arányban veszik igénybe a pénztárakat azok, a kik az oda való belépésre mincsemek kötelezve.

A betegsegélyező pénztárak tagjaik segélyezésében kiváltképen egy fő jövedelmi forrásra támaszkodhatnak: a tagjárulékokra. 1899-ben ez arányosan 8,930.042 Koronát vettek be a pénztárak. 1895-től 1899-ig a munkáisen befizetett filléreiből 41,040.589 Korona folyt be betegsegélyező pénztárainkhoz. A kiadások két fő csoportjra: a tagok segélyezésére és a pénztárak igazgatására fordított költségekre. 1899-ben a tagok segélyezésére

---

taglétszámot csak 655,528-ra teszi. Valószínűleg kevesebb az első adat, mert az első helyen említett mű 1901-ben, az „Első könyv” ellenben már 1900-ban megjelent.

cximén 7,879.138 koronát (1895-1899-ig összesen 34,394.937 koronát) fixették ki a pénztárak, az igazgatás költségcse-
dig 2,022,376 koronára rúgtak. Átlag egy-egy pénztár
igazgatóval 4426 koronát igényelt, legdrágább az ipar-
területi pénztárak igazgatása, 1899-ben a tagjárulékok
26.51 %-a, azután a kerületi pénztáraké 20.94 %, a vá-
lalti pénztáraké 10.81 %, a magánegyesületi pénztáraké
18.69 %. Egy-egy pénztári tagra az összes kezelési költségek-
ből átlag 3.22 K jutott, ami mindenesetre igen sok, vi-
sszont segítségére cximén egy-egy tagra esett csak 12.54 K, a
mi aránylag nagyon kevés.

Az összes pénztárak vagyona az 1898. é. végén 7,465,993
koronát tett ki, az arányos részü tartaléktőke összege 5,016,053
korona, a tényleges tartaléktőke összege pedig 3,105,426 korona
volt. Legkevesebbé tudták elhelyezni tartalékalapjukat a ke-
rületi pénztárak, a melyeknek 1,744,245 korona arányos részü
tartalékalapjából még a felére volt elhelyezve (csak 515,695
korona), figyelembe kell azonban vennünk, — mint ezt a
statisztikai hivatal többször idézett művei is elisméri és hangs-
úlyozza, — hogy a kerületi pénztárak folytatják a tagok ke-
zéltségét a legintenzívebben, s így természetesen a tőke-
gyűjtés is a legkevesebbé áll módjukban, figyelembe kell to-
vábbá vennünk azt is, hogy a kerületi pénztáraknak
legnagyobb a pénztári forgalma is, így — bár e nagy pénz-
tári forgalom még egyáltalában nem jelent kedvező anya-
gi viszonyokat is, — a bevételeknek törvényozástól 10 %-a
is, mint az arányos részü tartaléktőke mérvé, — a mely
arányok egyébként is túlságosan magas, vagy legalább is nem

a brutto, hanem csak a netto jövedelem után volna skánítandó, — igen magas összege rúg.

IV.

A betegséggyógyító pénztárak alig, hogy megalakultak, hangozott és egyre élénkebben feljajdultak azok miatt a lehetetlen állapotok miatt, a melyeket az 1891. évi XIV. t. cz. egy-nemely rendelkezése megteremtett. A kerületi pénztárak helyzete volt a legválságosabb, ezek már az 1894. évben, tehát abban az időben, amikor még a pénztárak egy része működését meg sem kezdette, tanácskozásra gyűltek össze, hogy megbeszéljék azt, miképen lehetne a pénztárak nehezen helyzetén segíteni, s mi módon lehetne az ipari és gyári alkalmazottak betegség esetén való segélyezése ügyét abba a mederbe terelni, a mely a rendkívül fontos szociális érdeknek legjobban megfelel. A tanácskozás látható eredmények nélkül nem járt, a pénztárak csak elpanaszkodták és megbeszéltek bajukat, a melyek között különösen a kórházgatási hatóságok nevééről való hathatósabb támogatásnak szükségét hangsúlyozták, a kórházi ápolási ügy kérdésében, továbbá a bejelentés ellenőrzésének mi módon lehető fokozása érdekében történt megbeszélések érdemeinek különösen említést, de mindenesetre érdekos, hogy az 1891. évi XIV. t. cz. nek hatályba lépte után alig két évvel már felhangzott a kívánság, hogy a törvény revisio alá véssék, különösen annak ominosus 28. §-a miatt.

A megbeszélések eredményét a pénztárak feltérjessztő alakjában tudomására hozták a kereskedelemügyi minis-
teriumnak is, megkérve azt, hogy panaszukat hallgassa meg, s a hatáskörébe eső ügyekben intézkedjék, azonban mincsem

rola tudomásom, hogy a miniszterium részéről egyáltalában történt volna valami intézkedés.

Közel gomba módjára szaporodtak a különféle jellegű pénztárak, a melyek egymásnak intensív működését mind jobban és jobban megnehezítették. Mindenké, a ki józanul gondolkodott, belátta azt, hogy a munkások, a biztosítókra kötelezettek érdeke éppen nem kívánja, hogy a pénztárak száma szaporodjon, s hogy ott, ahol már van egyféle pénztár, még egy, vagy éppen több pénztárnak alakítása nemcsak fölösleges, de az intézmény érdekében határon átlépő káros is. Sajnos, mindig akadtak egyesek, a kik nem így gondolkodtak, lehet azonban hogy anyagi házonra is törekedtek - a maguk részére, denique, elég eredményesen működtek a tekintettel, hogy a pénztár alakítására jogosult elmet meggörnyék a maguk álláspontjáról, újabb és újabb pénztárakat szervezven. A különböző jellegű pénztárak között a versengések napirendre kerültek, sőt nem egy helyen az érdekellentétek nyílt ellenségeskedésben törték ki, s egymás tagjait a honzájuk való belépésére kacsztatván, szemérmetlenül, a törvény és a laposabáljak határon átlépő rendelkezései ellenére azokat a biztosításra kötelezetteket is tagjaik sorába felvévén, a kiknek felvételére pedig joguk nem volt, se szere, se száma azoknak a feljelentéseknek, panaszos beadványoknak, a melyekkel a pénztárak egymás ellen felügyelői parhatóságukat gyakorolták. Hogy a pénztáraknak ilyen működése nem a betegségekhez így érdeket szolgált, azt bővebben indokolni alig szükséges.

Ezek mellett sok nehézséget okozott általában az orvos

kérdés. Maguk az orvosok ~~kerdette~~ fogva nem nézték jó
 szemmel a betegsegélyző pénztárakat, eminens érdekeiket
 látták azokban veszélyeztetve. A pénztárak hátrósa-
 daiból tényleg az tűnik ki, hogy az élővorból kiűszített
 és folyton fokozottabb mértékben igénybe vett pénztári orvosok
 rosszul vannak honorálva; maguk az orvosok különösen
 azt nehezményezték, hogy az egyes pénztárak az igazgatói
 költségekre sokkalta nagyobb összeget fordítanak, mint az
 orvosok díjazására, pedig „ az orvosra előbb és inkább van
 szükség a pénztárnál, mint pl. a pénztári titkárnál vagy
 egyéb alkalmazottnál. ” Nem állanak rendelkezésünkre pon-
 tos adatok arra nézve, hogy egy-egy pénztári tagra mel-
 lora összegeket az orvosok díjazásából, de tekintve azt,
 hogy az egy-egy tagra eső éves betegellátási költség sem
 nagyobb 11.32 – 12.54 koronánál / az 1898-1899. évi adato-
 kat véve alapul, csaknem egyöt bizonysággal állíthatjuk,
 hogy ebből az orvosi díjazásra alig esik 2 korona, s az e-
 ximén egy-egy pénztári tagra eső összeg mindenesetre jelen-
 tekényen alatta marad annak az összegnek, amely hasonló
 eximén a németországi és ausztriai pénztári tagokra esik.
 Megnehezítette az orvosok kérdését megoldását a házáink egyes
 részeiben tapasztalható orvoshiány is, mindezekről axon-
 ban fentebb már megemlékeztünk. Eminens érdeke min-
 den betegsegélyző pénztárnak, hogy orvosait fontos orga-
 numoknak tartsa, azok fáradozásait érdemük szerint ho-
 norálja, mert ha a pénztári orvosok talán a nem kellő
 díjazás miatt, vagy akár mely más okból tisztükben nem
 járnak el a kellő körültekintéssel, annál az összegnél, a

menyivel, rozorabbul dijjanna a pénztár orvosait, lényegesen nagyobb összegeket fizethet el gyógyoszerként és táppénzeket csimén. Nincs teljesen igazuk az orvosoknak, a midőn a betegségtől való pénztárakban érdeküket veszélyeztető intézményt látnak, mert a pénztárakhoz tartozó elem annak előtte vajmi kevesebb vette igénybe működésüket, s így vajmi kevesre rug csak az az összeg, amelytől előbbeni betegiek elvonása révén elcsúszk, de abban feltétlenül igazuk van, hogy működésükért megfelelő díjazásra van igényük, csak követeléseiket a tulajdba ne vigyék!

Az 1897. évben újabb tanácskozására gyűlték össze a kerületi pénztárak, a melyen körülbelül ugyanazon tárgyak felett folytatott megbeszéléseket, mint 1894. ben, eredményt azonban ezzel az értekezletükkel sem értek el, kivéve talán a kórházi ápolási költségek kérdését.

Általános volt ugyanis a pénztárak panasza, — s még jobban elmélyesedett az ügy a minisztériumoknak egymással ellentmondó rendelkezései következtében, — hogy a kórházakat boldog-boldogtalant felvevőnek ápolására azon arckimen, hogy az illető pénztári tag, s az illető pénztárt még csak nem is értesítik a felvételről, azt az iránt meg sem kérdezik, hogy a kórházi ápolásba beleejjenik-e, illetve, hogy tagjaul elismeri-e az ápolásra felvett egyént. A pénztárak egyre-másra megtagadták az ilyen módon felmerült ápolási költségek megfizetését, s az ily megtagadott kórházi ápolási díjak csimén egyik-másik pénztárnak tisztekre menő tartozásai voltak. Bixonyára van része a pénztárak állandó panaszának is ab-

ban, hogy a törvényhozás végre az 1898. évi XXI. t. cz. - kel ak-
ként rendelte az ügyet, hogy a bajárkórban és trachomában
szennvedő pénztári tagok gyógykezelésének költségeit is az állam-
kincstár terhére utalta, s arra az esetre, ha a betegségtől
pénztár valamely tagjának kórházi ápoltatásába utólagosan
sem adnák meg bejegyzését, a pénztár fizetési kötelezettségét
legfőbb 30 nap tartamára állapította meg, nem érintve
a pénztáraknak azt a kötelezettségét, hogy ha valamely tag-
jukat maguk helyébe elápolására a kórházba, a felmerü-
ló gyógyítási költségeket 20 heten át viselni tartoznak?

Körbenugy látonik megérte az 1891. évi XIV. t. cz. is a
revisióról. Az 1890. évben hozzászólás végett az érdekelt
köröknek a követendő irányokkal adta ki a kereskedelem-
ügyi miniszter reformjavaslatát *): „ Az ipari és gyári al-
kalmazottaknak betegség esetén való segítségéről szóló
1891. évi XIV. t. cz. alapján létesített betegségtől pénztárak,
mint azt a törvény végrehajtásánál számos esetben volt
alkalmam tapasztalni, nem állnak feladatuk magaslatán
s gyöngé anyagi erőforrással nem képesek annak a vára-
kozásnak megfelelni, mely megalkotásukhoz szüldött.

Törvényhozásunk, midőn az 1891. évi XIV. t. cz. - ket
megalkotta, felismerte azt, hogy a munka védelem kör-
nyelvében az állami élet parancsoló szükségletei köze tar-
tozik. Nemcsak a humanizmus, de fontos közgazdasági
érdekek kívánják, hogy annak a társadalmi osztálynak
a helyzete, melynek az állam és a társadalom produktív

*) 1900. évi 32347. sz. keresk. min. leirat.

működésénél jelentékeny szerepet van, a lehetőségig javíttassék!

A munkásvédelem terén törvényhozásunk az 1891. évi XIV. t. cz. megalkotásával adott útmutatása szerint is az első, s talán legfontosabb feladatnak a betegség eseteire való biztosítást kell tekinteni. Első szükséglete a munkásnak az, hogy betegsége s ennek következtében előálló keresetképtelensége esetében kellő támogatást találjon.

Erőmagára utalva ezt nélkülöznie kell, mert a megtegedett munkás szervezetének közösségéből nem képes az orvosi gyógykezelés és a gyógyszeres költségeit fizetni, úgy hogy megfelelő gondoskodás hiányában keresetképtelenség esetén maga és családja a nyomornak, nem ritkán az elpuvátulásnak van kitéve. A nemzeti erő eme jelentékeny tényezőinek fenntartásához és gyarapodásához fűződő nagy érdek, szempontjából ezt kell, a betegség eseteire való biztosítással megakadályozni.

Az 1891. évi XIV. t. cz. alapján létesített betegsegélyező pénztáraink azonban ennek a feladatnak nem képesek kielégítően megfelelni. Ebből az okból feladataink között tehát elsőnek tekintem azt, hogy felhárítsam azokat az akadályokat, melyek ez idő szerint betegsegélyező pénztáraink prosperálását megnehezítik, sőt lehetetlenné teszik. E célból törvényhozási intézkedéseket tartok szükségessé, mert meggyőződtem arról, hogy a betegsegélyezési ügy terén felmerült hiányok és bajok részben a törvény rendelkezéseire alapulnak.

Bizint megvallom, hogy a gyönyörű leírat után mást vártam a jövővelől, mint a mit az tartalmazott.

A 2208-ból álló törvényjavaslatnak különben lényege a következő:

Az 1894. évi XIV. t. cz. - nek a pénztári tagokra vonatkozó rendelkezései (némi kiegészítéssel, ami a kereskedelemügyi miniszter belátása szerint rendeleti úton lenne eszközölhető) változatlanul maradnának. A bejelentési kötelezettség 2 nap alatt teljesítendő; a tagjárulékok kivételének alapjául szolgáló napibérátlag 80 fillőrnél kisebb, 8 koronánál nagyobb nem lehetne, s az egyes napibér-osztályokat a körzeti szövetség igazgatósága (teljesen új szerv) állapíthatná meg. A járulékok összeg aránylagos vagy tényleges napibér 2-5%-a maradna. Fizetési kötelezettség, mint a régi törvényben, hasonlóképen a segélyezési nemek, de táppénz a betegség első három napjára nem járna, a természetű segély egészen 150 K-ig lenne emelhető, a kórházi ápolás költségei csak 4 hétig terhelnék a pénztárakat *); a kórházból kikerült tagok egy heti táppénz erejéig utiköltséggel volnának ellátandók. A ki egy éven belül legalább hat hónapig volt egyfolytában birtosítva, ha keresethiány miatt tagdíjat fizetni nem tud, kilepése után még 3 hétig, ha két év alatt legalább 12 hónapig volt birtosítva, még 6 hétig élvezné segélyezés iránt való jogait. Egy időben két vagy több pénztárnak senki sem lehetne tagja. A pénztárak nevei változatlanul maradnának. Teljesen új ron-

*) Ebből az a vízió is helyet találhatna, hogy ha a pénztár maga helyezi el tagját a kórházban, csak 28 napig köteles fizetni az ápolási díjakat, míg ellenben ha a kórházi ápolásba nem egyenlik bele,

delkéréseket kontemplál a javaslát a kerületi pénztárak belső szervezetére, kezelés, személyzetére és ezek nyugdíj igényeire vonatkozólag, s központi szervül Budapestén önkormányzati alapon álló központi orvosi és egészségügyi pénztárt teremt, melynek a kerületi pénztárak kötelezett tagjai, s céljai: a kerületi pénztárak erejét egyesíteni, sily módon egyenlővé tenni a betegséggel való pénztáraknak a tagok biztosításával járó költségeit; gyakorolni a felügyeletet a orvosi és egészségügyi pénztárak felett, előmozdítani azok törvény szerinti rendeltetését és egységes irányba téríteni a pénztárak működését; e célból nagyon is nagy hatáskörrel ruháztnak fel, a mely sok tekintetben korlátozandó a pénztárak önkormányzati jogait is, ezek valóságban a központi orvosi és egészségügyi pénztár gyámsága alatt állanak. A orvosi és egészségügyi pénztárak kezelés feladataikat, tartalmi alapjukat a orvosi és egészségügyi pénztárba tartozóknak beérő gátlatni a orvosi és egészségügyi igazgatási és kezelési költségeit a kezelés időszakaiban elért átlagos taglétszáma szerinti arányban viselnek. Gyári, vállalati és magánegyesületi pénztár csak úgy lenne alakítható, ha a gyár vagy vállalat állandóan legalább 1000 tagot foglalkoztat, illetve a magánegyesületi pénztár omni taggal bírna, építési pénztár minden korlátozás nélkül, ipartestületi pénztár pedig, ha 500-1000 munkás van legalább is az ipartestület tagjainál foglalkoztatva. Az ipartestületi pénztárak beléphetnének a kerületi pénztárak központi orvosi és egészségügyi, a mely esetben

akkor az 1898. évi XXI. t. c. sz. szerint 30 napig!

nemcsak az ipartestület tagjainak munkában álló egyénekét, hanem a kerületi pénztárak összes tagjait is felvehetnék. A pénztárak felett a legfőbb felügyeletet a Budapesten felállítandó m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal gyakorolná (a német „Reichs-Versicherungsamt” mintájára), mint teljesen új intézmény, mely önálló hatáskörrel országát nevében intézkednék, de a kereskedelemügyi miniszter felügyelete alatt állana. Határonatai ellen a kereskedelemügyi miniszternek felbőszítenék lennie helye. A javaslat az 1894. évi XIV. t. cz. ben megállapított pénzbüntetéseket 100 és 400 koronában állapítja meg, s új 600 koronás pénzbüntetést, mely visszaesés esetén 2 hónapig terjedhető elvárással lenne súlyosbítható, tervek a pénztári körege, a ki a rendeltetésére bocsátott adatokat máorra, mint betegsegélyeséi cselekedetei használja fel; a munkaadóra, a ki a tagsági igazolványok körül visszaélést követ el; a törvényben tiltott szexuáléssét költ, vagy a munkások béréből levont tagdíjakat a pénztárba nem szolgáltatja be. Az eljáró hatóságok maradnának a régiék, kivéve, hogy az ellenőrzés a közigazgatási hatóságokról a szövetési pénztárakra és az állami munkásbiztosító hivatalra ruházatának és bizonyos esetekben pénzbüntetést a munkaadókra maguk a pénztárak is kiszabhatnának, a mely közigazgatási úton hajtatnák be. Végül, elhatároltatnák a kereskedelemügyi miniszter, hogy bizonyos meghatározott esetekben a meghatározott taglétszámmal nem bíró pénztárakat feloszlatassa, illetőleg azoknak a további működhetést megengedhesse. A pénztári alapítványok jövőhagyása az állami munka-

biztosító hivatalt hatáskörébe tartoznék?

A már előleges véleményadások alapján készült törvényjavaslat egy a kereskedelemügyi miniszter által különböző szakágak, kereskedelmi és iparkamarák, szakferfiak stb. köréből egybehívott anketon részletes megbeszélés tárgyává tettett, s jelenleg újabb megállapítás tárgyát képezi a minisztériumban, körülötte különösen szaklapokban ex ideig már valóságos irodalom keletkezett. A minisztériumban a kérdéshez írásai anyag gyűlt egybe, s mint-hogy a javaslat előreláthatólag csak igen lényeges változtatásokkal fog majd a törvényhozás elé kerülni, annak bírálataiba bocsátáskorai ex idő szerint legalább is feleslegesnek kell tartanunk. Röviden, s főként utalva a már fentebb elmondottakra, még csak a következőket hangsúlyozzuk.

Minden törvény módosítás felesleges, mert a betegsegélyző pénztári intézményen addig semmi sem segíthet, míg a biztosítóra kötelezett munkások az ország területén aránylagosan elosztott s a mai letéskámuknak legfeljebb egy negyedrését meg nem haladó számban egészen újra szervezett pénztárakba nem concentráltatnak. A kérdés helyesen és célravezetően csak úgy oldható meg, ha megszűntetik minden olyan betegsegélyző pénztár, a mely csak arra való, hogy az erőket szétforgácsolja, s a megmaradó pénztárak ügyosztatnak be, hogy közzük a tagok is lehetőleg aránylagosan osszójának meg. Mindenesetre érthetően, hogy ma létezik egy vármegye területén 2-3 sőt 4 körületi pénztár is, együttvéve 1800-6000 taggal,

mi a másik, sokkal nagyobb kiterjedésű megye területén csak egyetlen egy pénztár 5-8000 taggal. Legalább 3000-5000 tagon alul maradó létszámmal bíró betegsegélyező pénztár coelthudo-toson, hatékonyan, intensíven alig működhetik. A pénztár elnevezése teljeseen mellékes.

Miként a gazdasági munkások és coeldek, úgy az ipari és gyári alkalmazottak is megérdemelnek, hogy az állam ne csak erkölcsileg, hanem anyagilag is gondoskodjék róluk, s betegségeik esetében való ellátásuk terheit ne hárítsa egészen önrejükre. Ha az 1900. évi XVI. t. cz. tudta a gazdasági munkás- és coeldépénztár formálását is zavartalanul való működését évi 100,000 korona állami hozzájárulással biztosítani, az ipari és gyári alkalmazottak segélypénztárai is bizonyára megérdemelnek ennyit legalább is.

Ha az ismertetett törvényjavaslatban contemplált szövetési pénztár az állam költségein leterítettnek, talán kevesebb kifogásunk lehetne ellene, bár még így is feleslegesnek tartanók, mert tündőit az állami munkásbiztosító hivatal is elláthatná, de már a törvényjavaslatban körülírt céljainak megvalósítására, annak fenntartási költségeivel a körületi betegsegélyező pénztárakat megterhelni teljességgel indokolatlan. Mindens oly szerv, amely nem elengedhetetlenül szükséges és csak költségesebbé teszi az intézményt (s ilyen volna a tervezett szövetési pénztár is), feltétlenül mellőzendő, s arra kell törekedni, hogy az intézmény igazgatása minél kevesebb költségbe kerüljön, s minél többet fordíthasson az tulajdonképeni céljára: a betegellátásra. A mindenegetre kívánatos szövetkezés ilyen

költőgés körponti szerv nélkül is megvalósítható lenne.

Tő gond fordítandó arra, hogy az ellenőrzés és pedig úgy a bejelentési kötelezettség teljesítésének, mint a pénztárak beteg tagjainak ellenőrzése minden irányban minél intenzívebbé tétessék, a nélkül mégis, hogy az szakkutató jellegével bírjon. A bejelentési kötelezettség teljesítésének ellenőrzése egyedül ugy érhető el, hogy az alkalmazottak munkakönyve, mint most csak az iparhatóság által, úgy hasonlóképen a betegségyes pénztár által is láttamozandó legyen a munkába lépés alkalmával és úgy, mint az abból való kilépés alkalmával, s az iparhatóság a láttamozást addig ne teljesíthesse, míg a munkakönyvet előbb a betegségyes pénztár nem láttamozta. E célból a gyári napórános munkások és egyéb az ipar körében alkalmazott napóránosok is igazolvánnyal volnának ellátandók, sőt a kereskedelmi alkalmazottak is, az igazolvány az utóbb említetteket sem kisebbíteni meg, rájuk az megszűnyítő semmiestire se lenne, a mint nem az a katonai igazolványuk sem; ellenőrzés, nyilvántartás illenben igazolvány nélkül nem képzelhető. Tönn fontos a megbetegedett pénztári tagok ellenőrzése, ha ilyen nem gyakorolnak a pénztárak vagy csak hiányosan, rengeteg időreget elfizetnek, a nélkül mégis, hogy feladatukat teljesítenék, mert az egészséges és dolgozni nem akaró tagnak a segélyezése moraliter sem engedhető meg. A betegséget szinlelő tagnak azután pénzbüntetéssel való sújtása nem orvosos, a ki szabott pénz büntetést az megfizetni úgy se tudja, ha tudja, kiheveris; itt más,

mint elvárás nem lehet a büntetés néme. Általában a törvény által statuált kihágások mind olyan természetűek, amelyeknél a kisebb büntetésnek elvárásai büntetése való átváltoztatása helyén való, s nehézségbe nem átköthetik, sőt mint praeventív intézkedés kihatásai-ban minden bizonnyal megfelelőbbnek is bizonyulna.

Az orvoskérdés teljesen csak a községi egészségügyi államosításának kérdésével oldható meg, ez pedig sokáig már nem késztetik.

Ezek volna a véleményünk szerint azok a legfontosabb intézkedések, amelyek segítségével a betegségek és pénztárák minden bizonnyal a legkevesebb és legpontosabban megfelelhetnek minden hozzájuk fűzött vá-
rakozásnak.

„Híabba alkotnánk azonban törvényeket a munkásvédelemről, ha a köztudatban nem lesz előbb kellő talá-
juk. Törvények kimondhatják egyik másik munkásvédelmi intézmény kényszerítő voltát, de csak akkor fog az fejlődni és megerősödni, ha a társadalomban erős gyökere van neki.” *)

---

*) Fráter Menyhért: „Az állam és a társadalom szerepe a munkásvédelem terén.” (Híradók Száma, II. évf. 4. sz.)

Katodfelcontendo't töltöttem el életemből egy betegségy-
 zó pénzár szolgálatában, s en idő" alatt a közvetlen közel-
 ből volt alkalmam megismerni e dolgozatom tárgyánál
 választott hazai munkávédelmi intézményünket. Ab-
 ban az élethorban, amidőn minden jó, szép és nemes
 lánggra lobbantja lelkünket, az ideális intézmény iránt
 engem is áthatott a lelkesedés, mely elkísért további pá-
 lyámra is. Tájékoztatóval láttam, hogy a jobb sorra ér-
 demes betegségyzók pénzárak élete csak szakadatlan kü-
 delem a létért, minden remény nélkül a jövő iránt.

Megpróbáltam magam is, kutattam az orvosok után,
 amelyek elősegíthetnék az intézmény megerősödését;
 vizsgálódásaim eredményeiről itt beszámoltam. Táj-
 eza mielőbb megtalálná a köztudatban az ipari és gyári
 alkalmasságok kötelező birtosítását elrendelő törvényünk
 azt a talajt, amelyben minden további fennakadás nél-
 kül erős gyökereket verhetne, egész nagyságában kifej-
 lődhetnék, s hatalmas gyümölcsöt meghozhatna!
